

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Cyberbullying i fritidshem

Lärares perspektiv på arbetssätt för att förebygga och motverka cyberbullying.

Namn: Cristian Lepadatu,
Gina El Nahass &
Alexander Goitom Fessaha.

Program:
Grundlärarprogrammet med
inriktning mot arbete i
fritidshem.

Uppsats/examensarbete: 15 hp
Kurs: LRXA2G
Nivå: Grundnivå
Termin/år: VT/2022
Handledare: Viveka Torell
Examinator: Karin Lager

Nyckelord: Lärare i fritidshem, fritidsverksamhet, cyberbullying, kränkande behandling, digitala verktyg och arbetssätt att motverka cyberbullying.

Abstract

Denna studie handlar om fenomenet cyberbullying och vilka potentiella arbetssätt som finns för att motverka dess uppkomst i fritidshemmet. Anledning till att denna studie genomfördes grundar sig i personliga erfarenheter med cyberbullying. Studien erbjuder en enkätundersökning med 98 deltagare samt semistrukturerade intervjuer med fyra lärare i tre olika fritidshem. I studien presenteras det tre olika teoretiska utgångspunkter som används för att analysera studiens insamlade material. Majoriteten av informanterna som svarat på enkäten är enade om att barnens användning av digitala verktyg kan ha en negativ påverkan. Att förbjuda barnen att använda digitala verktyg är däremot inte rätt väg att gå. Studien erbjuder även en djupare förståelse om hur cyberbullying kan se ut i det vardagliga arbetet. Genom att arbeta med kränkingsfrågor tillsammans med barnen. Denna studie bidrar till ett tydligare perspektiv på hur lärarna i fritidshemmet ser på cyberbullying samt hur samtalet mellan lärarna i fritidshemmet, vårdnadshavarna och barnen kan hjälpa för att hantera och motverka fenomenet.

Förord

Vi vill tacka alla som har varit med oss under processens gång och som har ställt upp och deltagit i vår studie. Vi vill även rikta ett stort tack till vår handledare Viveka Torell som har stöttat och handlett oss under vårt arbete. Vi vill också tacka alla deltagare i studien som har delat med sig av sina erfarenheter och kunskaper om hur lärare i fritidshemmet kan arbeta med att motverka cyberbullying. Erat deltagande har även varit en anledning till att denna studie har kunnat genomföras. Slutligen vill vi även rikta ett varmt tack till våra föräldrar som har funnits för oss under hela processen.

Förord	ii
1 Inledning	1
2 Bakgrund	2
2.1 Nolltoleransprincipen	2
2.2 värdegrundsarbete	3
2.3 Likabehandlingsplan	3
3 Problemformulering	4
3.1 Syfte	4
3.2 Frågeställning	4
3.3 Disposition	4
4 Kunskapsläge	5
4.1 Den nya sociala arenan	5
4.2 Kränkande handling	6
4.3 Cyberbullying	6
4.4 Kön	7
4.5 Fritidsverksamhetens roll.....	7
4.6 Ansvar för lärarna i fritidshemmet bär på	7
4.6.1 Nonviolent Communication (NVC).....	8
4.6.2 Tamburkontakt.....	9
4.7 Vårdnadshavarnas roll	9
5 Tidigare forskning	10
5.1 Förebyggande arbete mot cyberbullying och framtida direktiv	10
5.2 Lärares perspektiv på ansvarsfull kommunikation	11
5.3 Negativa element med användningen av internet	12
5.4 Sammanfattning av kunskapsläge och tidigare forskning	12
6 Teoretiska utgångspunkter	13
6.1 Normkritiskt perspektiv	13
6.2 Relationella perspektivet	13
6.3 Cohens konfliktpyramid	14
7 Metod	15
7.1 Metodval	15
7.1.1 Enkätundersökning.....	15

7.1.2	Kvalitativ intervju och semi-strukturerad intervju.....	15
7.2	Urval	16
7.3	Genomförande	17
7.3.1	Analysmetod.....	17
7.4	Validitet och reliabilitet	18
7.5	Etiska överväganden	19
8	Resultatredovisning.....	20
8.1	Enkät	20
8.1.1	Fritidslärarnas möte med cyberbullying	20
8.1.2	Hur lärarna i fritidshemmen handskas med cyberbullying	21
8.1.3	Olika strategier	22
8.1.4	Strategier som används av lärarna i fritidshemmen	23
8.2	Intervjuer.....	23
8.2.1	Lärarna i fritidshemmens olika perspektiv på cyberbullying	24
8.2.2	Arbetsätt att motverka cyberbullying i fritidshemmet	24
8.2.3	Spel och digitala verktygs påverkan på barn i fritidshemmet	26
8.2.4	Informanternas kunskaper om cyberbullying.....	26
9	Analys.....	28
9.1	Analys av enkäten.....	28
9.2	Analys av intervjuerna	29
10	Slutdiskussion	31
10.1	Resultatdiskussion	31
10.1.1	Lärare i fritidshemmens perspektiv på cyberbullying.....	31
10.1.2	Arbetsätt för att motverka cyberbullying.....	32
10.2	Likheter och skillnader mellan intervjupersonerna i de olika fritidshemmen	34
10.3	Metoddiskussion	35
10.4	Slutsats	36
10.5	Vidare forskning	36
11	Referenslista.....	37
12	Bilagor	41
12.1	Bilaga 1	41
12.2	Bilaga 2	41
12.3	Bilaga 3	43

1 Inledning

I denna studie avhandlar vi det som i dagligt tal kallas nätmobbning (Skolverket, 2021). Mer specifikt kommer det handla om hur lärarna i fritidshemmet kan gå tillväga för att handskas med nätmobbning. Detta gör vi genom en enkätundersökning men även genom att intervjua lärare i fritidshem. Inledningsvis vill vi poängtera att enligt Skolverket (2022) har begreppet "mobbing" numera omvandlats till "kränkande handling". För att tydliggöra för läsaren har vi valt att döpa "kränkande handling över internet" till cyberbullying. Cyberbullying kan kortfattat definieras som "uppsåtlig och upprepad skada som tillfogats genom elektronisk text" (Patchin & Hinduja 2010, s.152).

Vem i dagens samhälle har inte Instagram, vem har inte Snapchat och vem har inte Tiktok? Dagens samhälle har förändrats betydligt mycket under de senaste åren. Teknologin har avancerat och skolsystemet har försökt hänga med. Lgr 11 (Skolverket, 2019) hänvisar till användning av digitala verktyg. Detta på både gott och ont, i vår profession som blivande lärare i fritidshem har vi erfarit och upplevt hur cyberbullying har flyttat sig längre ner i åldrarna. Det är ett problem som behöver lyftas upp mer eftersom fritidshemmet ska vara en trygg och säker plats där alla barn ska kunna trivas och må bra (Skolverket, 2019). Vi vill återge en händelse som utspelat sig under vår VFU period i ett av våra fritidshem. Det hela utspelade sig mellan två barn i årskurs två som tillsammans har spelat ett datorspel som heter Minecraft. (*För tydlighetens skull döper vi barnen till A och B.*) Vid en tidpunkt under kvällen blev de osams och A valde att förstöra det B hade byggt i spelet. Konflikten mellan barnen ledde till cyberbullying i och med att B valde att skicka elaka meddelanden till A som resulterade i att hen blev rädd och ledsen. Denna konflikt följde med till fritidshemmet där A och B träffades. A valde att prata med en lärare i fritidshemmet eftersom hen kände sig obekvämt och rädd men också ledsen över B:s agerande. Under VFU perioden har intresset för att ta reda på hur lärare i fritidshemmet förebygger och motverkar cyberbullying växt.

Peterson (2014) poängterar att dagens barn är infödda och omringade av digitala verktyg i allt större utsträckning. Plowman och Mcpake (2013) konstaterar att cyberbullying har blivit allt mer allvarligt eftersom mobiltelefonerna samt andra digitala verktyg har fått ett större inflytande på barns vardagsliv. Detta bekräftas också av Skolverket (2022) som beskriver att barnens vardagliga bruk av digitala verktyg har visat att digitala verktyg och cyberbullying, har fått en större påverkan på barns levnadsvillkor. Ekman (2016) hävdar och förklarar att digitala verktyg "kan betraktas som känsloladdade objekt, som på olika sätt påverkar barns relationer till varandra" (2016, s.15). Bourdieu (1999) beskriver begreppet cyberbullying genom att referera till "symboliskt våld" vilket också Ulfsson (2012) hänvisar till. Pihlgren (2017) påpekar vikten av att alla lärare i fritidsverksamheten bör vara enade om vilka mål de arbetar med på respektive arbetsplats.

Vi vill poängtera att vi inte finner lika mycket forskning kring just cyberbullying som vi finner om vanliga traditionella kränkande handling och att fritidshemmet är en arena som är väldigt allmänt utforskad. Därför vill vi med denna studie upplysa och sprida kunskap som kan vara till nytta för alla lärare.

2 Bakgrund

Den digitala världen har en stor påverkan på barns vardag både i och utanför fritidshemmet. Vi har erfarenhet att barn blir drabbade av cyberbullying via sociala medier men även via tv/datorspel. Hur arbetar lärarna i fritidshemmet för att motverka cyberbullying i fritidsverksamheten? Finns det några regler som fritidsverksamheten måste följa? Barnkonventionen (UNICEF, 2018) som sedan 1 januari 2020 blivit en del av svensk lagstiftning är riktlinjer som enligt Melander (2019) ska genomsyra arbetet i fritidsverksamheten. Barnkonventionen förespråkar först av allt trygghet för alla barn. Sedan belyser Barnkonventionen (2018) att alla "har en skyldighet att i förväg vidta förebyggande och adekvata åtgärder mot diskriminering" (2018, s. 79). På grund av detta ska alla lärare i respektive fritidsverksamhet arbeta utifrån nolltoleransprincipen (Skolverket, 2014). Detta leder till att fritidshemmet enligt svensk lag måste se till att alla barn kan känna sig trygga (Skolverket, 2011). Holmberg (2020) skriver att fritidshemmets arbete måste vila på den värdegrund som står i läroplanen och som förespråkar att barn ska fostras till lämpliga samhällsmedborgare. När ett barn blir utsatt för traditionell kränkande handling eller för cyberbullying under hela skoldagen ska alla lärare ta sitt ansvar och reda ut situationen, samt förhindra att nya kränkningar sker (Skolverket, 2022).

Kränkande handlingar, cyberbullying eller någon form av trakasserier kan ske under skoltiden, på rasterna, på vägen hem, utanför skolan/fritidshemmet eller hemma (Skolverket, 2022). Pihlgren (2017) poängterar att barn möts under olika tillfällen, det kan vara under rasten eller på fritidshemmet. Vid sådana tillfällen poängterar författaren att konsekvenser och konflikter kan ske mellan barnen. För vissa barn kan rasten vara både positiv men också en negativ känsloladdad upplevelse. Pihlgren (2017) poängterar att det är viktigt att det alltid finns en vuxen lärare på plats som ska agera som stöd och hjälp om ett barn skulle känna sig exkluderad eller utsatt för en kränkande handling. Författaren belyser att kränkande handlingar oftast inte sker under lektionstiden utan att det uppstår under rasterna (Pihlgren, 2017). Plowman och Mcpake (2013) konstaterar att cyberbullying har blivit allt mer allvarligt då mobiltelefonerna har fått ett större inflytande på barns vardag. Espelage och Hong (2016) har trots allt beskrivit och förklarat allmänna förståelsen och uppfattningar om cyberbullying. Här lyfter författarna upp att cyberbullying skadar den psykiska hälsan hos den utsatta.

Det finns forskningsstudier kring cyberbullying. Inte lika mycket som vanlig kränkande handlingar. Utöver detta är fritidshemmet en arena som är mindre utforskat än den traditionella skolan. Vi vill med denna text illustrera och upplysa läsarna om varför arbetet med att främja och motverka cyberbullying i fritidshemmet är av stor vikt. Kunskap är nyckeln till att motverka.

Nedan beskrivs tre fundamentala skrivningar från Skolverket som ska genomsyra lärarnas arbete i fritidshemmet.

2.1 Nolltoleransprincipen

I fritidshemmet råder det nolltolerans när det kommer till cyberbullying (Skolverket, 2011). För att detta ska upprätthållas har huvudmannen enligt Skolverket (2011) ansvaret att fritidsverksamheten bedriver ett rättfärdigt arbete som ska gynna alla barns möjligheter på deras resa om att nå deras egna men också de målen som läroplanen (Skolverket, 2019) beskriver. Alla verksamheter ska följa de riktlinjerna som beskrivs i läroplanen för att förhindra kränkande

handlingar, diskriminering och trakasserier. I enlighet med nolltoleransprincipen (Skolverket, 2011) ska fritidshemmet utreda incidenter som uppstår ifall ett barn känner sig kränkt, trakasserad eller diskriminerad. Lärarna i fritidshemmen ska utreda det som sker genom att sätta sig in i problemet och föra dialoger med de inblandade. För att motverka diskriminering måste en plan anpassas efter fritidsverksamhetens utformning som framhävs varje år (Skollagen, 2006:67). Fritidsverksamheten måste kunna redogöra. För hur lärarna i fritidshemmet har förhållit sig till den plan som verksamheten kommit fram till i början av året. Som handlar att motverka kränkande handling, diskriminering och trakasserier. För att bidra till en likabehandling samt förhindra kränkande handlingar, diskriminering och trakasserier lägger Skolverket (2006) ut allmänna råd för fritidsverksamheten att jobba med. Vilket baseras på kap 3, diskrimineringslagen samt kap 6, (Skollagen, 2010:800) som gäller alla verksamheter. Den ansvarige för att dessa bestämmelser följs i fritidshemmet är huvudmannen, vilken också är den som kan få ställas till svars om detta visar sig inte följas.

2.2 Värdegrundsarbete

Värdegrundsarbetet handlar om innehållet i undervisningen på fritidshemmet. Enligt Skolverket (2022) ska lärarna tillsammans med barnen diskutera och reflektera över frågor som jämställdhet och mänskliga rättigheter. Utöver detta ska lärarna även arbeta med barnens delaktighet och gemenskap i gruppen. Meningen med detta är att fostra barnen till demokratiska samhällsmedborgare.

2.3 Likabehandlingsplan

Likabehandlingsplanen förespråkar att alla barn oavsett bakgrund ska känna sig välkomna och trygga i fritidshemmet, utöver detta fokuserar likabehandlingsplanen även på att fostra barnen till demokratiska samhällsmedborgare (Skolverket, 2006). Oavsett fritidshemsverksamhet ska allt arbete genomsyras av likabehandlingsplanens skrifter. Skollagen (2010: 800) belyser i kapitel 6 att ansvaret ligger hos både lärare i fritidshem och huvudmannen. Av det vi erfarit har vi upplevt att huvudmän på alla fritidsverksamheter inte alltid förhåller sig fullt ut till det som skollagen har framställt.

3 Problemformulering

Den senaste generationens barn är födda i en digital värld där teknologin i allmänhet har blivit lika vanligt som utomhusleken. I och med detta kan det finnas en problematik med hur barn uppför sig mot varandra på internet. Ibland kan det vara svårt att veta vad som anses vara acceptabelt och icke acceptabelt att säga samt skriva på internet. Den digitala världen har blivit det nya vanliga i barns vardag och många barn bär redan i ung ålder på en egen mobiltelefon. Det finns vårdnadshavare som inte anser att detta är ett problem medans andra vårdnadshavare anser att det är ett problem. Som många vet är möjligheterna väldigt stora då det finns många olika plattformar och sociala medier som barn kan chatta och umgås med varandra på. Men som med allt annat medför detta även ett antal problem. Cyberbullying bland barn på internet är vanligare än man kan tro. Detta påstår vi på grund av att vi själva har erfarit det. Påföljden av dessa kränkande handlingar påverkar vissa barn mer än andra. Skolverket (2014) förtydligar att de barn som blir påverkade av kränkningar, trakasserier eller cyberbullying kan mötas av dålig självkänsla och osäkerhet. Vidare beskriver Skolverket (2014) att trakasserier och kränkande handlingar har olika former. Den vanligaste typen är oftast den verbala eller den fysiska. Men med teknologin påstår Melander (2019) att kränkande handlingar kan uppstå bland barn på sociala medier men också när de spelar tv/datorspel. Skolverket (2014) menar att användningen av sociala medier ökar bland barn. Teknologin har öppnat en ny social arena som medfört möjligheter för barn att bli kränkta på ett annorlunda sätt än tidigare. Dock vill vi lyfta Peterson (2014) som påpekar att den digitala världen i grunden är gynnande för barns sociala förmåga, kreativitet och personliga utveckling.

3.1 Syfte

Studiens syfte är att genom en kvantitativ och en kvalitativ metod presentera olika perspektiv lärare i fritidshem har kring cyberbullying och även identifiera vilka arbetssätt lärarna i fritidshemmen kan använda för att motverka cyberbullying.

3.2 Frågeställning

- Hur vanligt förekommande är cyberbullying enligt lärarna i fritidshemmen?
- Vilka arbetssätt finns det som lärarna i fritidshemmet kan använda för att motverka cyberbullying?

3.3 Disposition

I kapitel *kunskapsläge* presenterar vi synen på "traditionell" kränkande handling men också cyberbullying vilket studien fokuserar på. Det lyfts upp roller som lärare i fritidshemmet, fritidsverksamhet och vårdnadshavare har när ett barn blir utsatt för cyberbullying. Den nya sociala arenan består av digitala verktyg och tv/datorspel. Vidare presenteras kapitlet *tidigare forskning*. Här presenterar vi tidigare forskningsartiklar som lyfter fram positiva men även negativa element med användningen av internet. I samband med detta lyfts det även upp förebyggande arbetssätt mot cyberbullying. Därefter presenteras kapitlet *teoretiska utgångspunkter* som lyfter teorier som kommer att användas för att kunna analysera studiens resultat. På så sätt bidrar teorierna med att besvara syftet och frågeställningarna. Dessutom bidra teorierna med kunskap och förståelse om cyberbullying. Sedans presenteras kapitlet *metod* som inkluderar metodval, urval, genomförande, analysmetod, validitet och reliabilitet samt etiska

överväganden. Här kommer läsaren få följa med på en detaljerad vägledning om studiens olika tillvägagångsätt. Därpå presenteras kapitlet *resultatredovisning* av enkätundersökningen i form av stapeldiagram och intervjuer i olika kategorier. Här presenteras endast det insamlade resultatet och inga tolkningar görs. I kapitlet *analys*, analyseras enkätundersökningen för sig och intervjuerna för sig med utgångspunkt i de olika teoretiska utgångspunkterna. Det presenteras även likheter och skillnader mellan intervjupersonerna i de olika fritidshemmen. Det avslutande kapitlet *slutdiskussion* i studien presenterar metoddiskussion och resultatdiskussion som förhåller sig till tidigare forskning och kunskapsläge. Det presenteras även en slutsats kring arbetet och förslag till vidare forskning.

4 Kunskapsläge

I detta kapitel presenterar vi relevant litteratur, rapporter och myndigheter som ska höja läsarens förståelse men som inte kan klassas som tidigare forskning. Anledning till att det insamlade material ligger under rubriken kunskapsläge och inte rubriken tidigare forskning är på grund av att det är insamling av litteratur riktade till studenter, rapporter från organisationer som Friends och myndigheter som Skolverket. Vi vill med hjälp av detta kapitel ge läsaren kunskap och en bredare förståelse kring cyberbullying för att vi i slutet på denna studie, tillsammans kan dra egna slutsatser. Vi kommer här att lyfta vad fritidsverksamheten, lärare i fritidshemmen och vårdnadshavare har för roll när barn blir utsatta för en kränkande handling. Utöver det lyfter vi upp potentiella teoretiska arbetssätt och arbetsmodeller som kan vara till hjälp för att förebygga men även motverka att cyberbullying sker i framtiden. Vi kommer att diskutera den nya sociala arenan och vad det innebär med social interaktion bland barn via digitala verktyg samt tv/datorspel.

4.1 Den nya sociala arenan

Medierådet (2005) hänvisar till en studie som belyser barns användning av digitala verktyg. Där resultatet visade på att barn söker sig till olika sociala plattformar. I studien får vi reda på att barn självmant väljer att spendera tid tillsammans med andra på olika sociala plattformar, eftersom det är på detta vis barnen umgås med varandra. Medierådet (2005) förklarar att den digitala världen blivit en kommunikationsportal där barnen men också vuxna kommunicerar med varandra om omvärlden. För många barn blir denna arena en form av rekreation där barnen kan kommunicera, spela spel eller dela med sig av deras vardagliga upplevelser med varandra.

I Lantz-Andersson och Säljö (2014) diskuteras Peterson (2014) en undersökning där resultat visar att tv/datorspel har blivit en vardaglig syssla i tonåringars vardagsliv. Slutsatsen blev att majoriteten av tonåringarna använder sig av spel som en slags social aktivitet. Peterson (2014) förklarar att spelandet både kan fungera som en inlärningsprocess men även som en arena där individer får lov att uttrycka sig hur de vill. På så sätt hjälper det individens kreativitet och uppfattningsförmåga som kan bidra till att lärandet sker omedvetet på ett roligt och intressant sätt. Dock poängterar Ekman (2016) att risker uppstår som följd av medieanvändningen. Barn kan komma åt opassande innehåll genom just spel eller videos som är tillgängliga på internet. Vidare nämner Ekman (2016) ytterligare risker som kan förekomma med användningen av internet. Risken för ett barn att bli utsatt för cyberbullying blir större ju större användningen av digitala verktyg barnet har.

4.2 Kränkande handling

Kränkande handling kan ske på olika sätt. Det beror på i vilken situation kränkningen sker. Skolverket (2022) definierar kränkande handling som en “diskriminering och kränkning mot en enskild individs värdighet” (Skolverket, 2022). Den kränkande handlingen kan utföras av en individ eller flera individer samtidigt som den riktas mot en individ eller eventuellt en grupp. När en kränkning uppstår kan det ske i form av en synlig eller en anonym handling. Ytterligare kan det ske i form av ryktesspridning, fysisk handling, nedsättande ord eller via internet såsom exempelvis sociala medier (Skolverket, 2022). Vilket Ekman (2016) instämmer med genom att förklara att barnen kan bli utfrysta av andra individer på internet.

Thornberg (2020) beskriver olika typer av kränkande handlingar. En av dessa typer som författaren nämner är den *verbala mobbningen* som innebär att kränka eller utgöra fara för någon. Vidare nämner författaren den *fysiska mobbningen* som beskrivs ske i form av att använda våld, knuffa, sparka eller att ta fast någon. Till sist nämner författaren *relationell mobbning* som kan vara i form av indirekt och/eller direkt mobbning. Indirekt kan vara i form av att sprida opassande rykten och direkt beskrivs i form av att utesluta någon till att inte få vara med i gemenskapen. Genom att till exempel säga det direkt till individen (Thornberg, 2020). På liknande sätt lyfter Melander (2019) upp olika former av mobbning. Författaren lyfter upp trakassering, direkt diskriminering, indirekt diskriminering, bristande tillgänglighet och instruktioner till att diskriminera (Melander, 2019).

4.3 Cyberbullying

I en enkätundersökning gjord av Friends (2017) deltog 1001 barn och unga i åldrarna 10 till 16. Varav 49% (flickor) och 51% (pojkar) fick lov att lyfta fram sina röster gällande cyberbullying som sker med hjälp av mobiler, datorer och surfplattor. Resultatet visade på att var tredje barn har blivit utsatta för cyberbullying via antingen en dator eller en mobil. I undersökningen beskriver Friends (2017) att följdfrågorna riktar sig mot barn som har blivit utsatta för cyberbullying. Resultatet visar att både tjejer och killar har blivit utsatta för cyberbullying i form av elaka och jobbiga kommentarer. Det kan också handla om bilder på olika sociala medier som Instagram och Snapchat. Ytterligare visade resultatet att cyberbullying uppkommer bland barn via tv/datorspel (Friends, 2017). Frisé och Berne (2016) belyser att cyberbullying är ett fenomen som vanligtvis uppstår via sociala medier. För att kunna bedöma om ett barn blir utsatt för cyberbullying behöver det ske via internet samt uppfylla kriterierna “intention att skada, repetition och obalans i makt” (Frisé & Berne, 2016, s.78).

Enligt BEO, som står för barn och elevombudet, har anmälan för kränkande handlingar och cyberbullying via sociala medier och internet ökat. Skolverket (2021) poängterar att kränkande handlingar oftast startar under skoltid och följer med hem via sociala medier och internet. Vidare menar Skolverket (2021) även att cyberbullying kan ske dygnet runt. Det spelar ingen roll var den utsatta individen befinner sig, eftersom allt sker med hjälp av digitala verktyg. Baserat på det som läggs ut kan cyberbullying nå ut till flera individer på internet, vilket innebär att andra utomstående personer. Som inte har någon koppling till de inblandade. Kan eventuellt läsa eller se det som har skrivits eller lagts upp på internet. Sociala medier ökar dessutom chansen för den som utför en kränkande handling att kunna förbli anonym (Skolverket, 2021). Vilket gör det svårt för de inblandade att ta reda på vem som har utfört kränkningen. Skolverket (2014) hävdar att cyberbullying ofta sker i form av ett gruppfenomen där flera individer exponerar ett annat barn för kränkningar. Skolverket (2014) belyser olika perspektiv som barn har angett som motiv till att beskriva kränkningar. Utifrån pojkarnas perspektiv beskrivs det att

kränkningar sker i koppling till barns etniska tillhörighet eller att de betar sig på ett tjejtigt sätt. Utifrån tjejernas perspektiv utsätts de för sexuella trakasserier. Vidare beskriver Skolverket (2014) att de barn som blir utsatta för kränkningar och cyberbullying oftast inte tar hjälp av vuxna på grund av rädslan att bli anklagade för skvaller från andra. Barn har inte heller ett starkt förtroende till att de vuxna ska kunna hjälpa till i sådana situationer. Därav väljer många barn att inte prata om sina upplevelser på internet (Skolverket, 2014).

4.4 Kön

Melander (2019) hävdar, efter att ha granskat Friends nätrapport (2017), att det finns tydliga skillnader på hur tjejer och killar använder digitala verktyg. Tjejer lägger enligt Melander (2019) betydligt mycket mer tid på sociala medier än vad killar gör. Killar föredrar spelandet mer menar författaren. På grund av detta hävdar Melander (2019) att tjejer är mer sårbara när det kommer till cyberbullying än vad killar är. Vidare lyfter författaren upp plattformar som Snapchat, Instagram, Facebook och Ask.fm där cyberbullying kan uppstå. Författaren förklarar även att dessa exempel är internet plattformar där tjejer får uppleva kränkningar. Killarna däremot som tidigare nämnts lägger ner större tid på spel än på sociala medier. Melander (2019) förklarar däremot att, till skillnad från tjejer som spenderar mer tid på sociala medier, spel som Counter Strike och Minecraft är utgångspunkter för cyberbullying bland killar. Melander (2019) avslutar med att lyfta värdegrundsarbetet som innehåller undervisning med fokus kring frågor som jämställdhet (Skolverket, 2022). Melander (2019) belyser att “elevernas verklighet i sociala medier behöver mot denna bakgrund vävas in i värdegrundsarbetet” (Melander, 2019, s. 38).

4.5 Fritidsverksamhetens roll

Hur ska då fritidshemmen agera i relation till cyberbullying? Melander (2019) lyfter upp Skollagen (SFS 2010:800, 6 kap, §6) att “skolans huvudman har ett ansvar för att skolan bedriver ett målinriktat arbete i syfte att motverka kränkande handlingar” (s. 35). Melander (2019) beskriver att fritidshemmet i första hand har ett “*allmänt ansvar*” som syftar på att skolmiljön ska formars av trygghet och studiero. Vidare beskriver författaren att fritidshemmet har ett “*särskilt ansvar*” som innebär att motverka integritetskränkande handlingar som uppstår bland barn i skolmiljön. Skolverket (2022) belyser att både lärare i fritidshem och fritidsverksamheten har ett ansvar att anmäla om kränkande handling eller trakasserier sker i skolans verksamhet. Anmälningen ska gå genom rektorn, rektorn tar det vidare till huvudmannen. Enligt Skollagen (SFS 2010:800) har fritidshemmet ett ansvar att göra en anmälan och en utredning när ett barn påstår att hen har blivit utsatt för kränkande handling. Konflikter som sker i fritidshemmet, utanför fritidshemmet, på väg till eller från fritidshemmet eller via sociala medier är enligt Skolverket (2022) fritidshemmets och personalens ansvar att hantera. Eftersom sådana konsekvenser kan påverka barns prestationer och mående under skoldagen. Utöver detta skriver Skolverket (2021) även att en kränkande handling kan starta under skoltid, på skolgården eller i fritidshemmet och kan följa med hem. Det kan fortsätta i form av ett sms eller via sociala medier.

4.6 Ansvaret lärarna i fritidshemmet bär på

Lärare i fritidshemmet har ett eget ansvar att reda i vad som hänt med de inblandade. Enligt Melander (2019) har lärare i fritidshemmet ett ansvar att dokumentera och anmäla om hen uppfattar att ett barn blir utsatt för kränkningar av ett annat barn. Vilket också står med i Skollagen (SFS 2010:800, kap 6, §10) att läraren har en anmälningsskyldighet. Melander

(2019) poängterar att lärarens uppdrag är att upprätthålla ordningen på fritidshemmet genom att "signalera" kontroll. Detta kan vara i form av olika faktorer som trygghet i budskap, röstläge, tydlighet, fasthet men även kroppsspråk. Läraren i fritidshemmet ska också "främja, förebygga, upptäcka och åtgärda" kränkande handling (Skolverket, 2014). Konflikthantering är ett vardagligt arbetsmoment som lärare i fritidshemmet måste handskas med. Enligt Melander (2019) handlar det om att vara säker i sig själv och inte ta till sig av det som barn kan göra eller säga. När ett barn är i affekt uppstår det ibland händelser som inte alltid är barnets riktiga intention utan mer en förklaring på dess känslor i stunden. Melander (2019) poängterar att "läraren ska bära ledartröjan" (s. 91). När cyberbullying uppstår och läraren får kännedom om att cyberbullying har inträffat inne i fritidshemmet eller hemma, påpekar Melander (2019) att samtalet mellan lärare och barn samt lärare och vårdnadshavare är av stor vikt. Läraren har en skyldighet att arbeta i symbios med värdegrundsarbetet samt likabehandlingsplanen. Både värdegrunden och likabehandlingsplanen förespråkar dialog och trygghet i fritidshemmet. Enligt Skolverket (2012) ska alla lärare i fritidshemmet arbeta med att skapa en trygg miljö där alla inblandade ska respektera allas lika värde. Lärarna i fritidshemmet ska även arbeta med att observera och ta hänsyn till de platser som anses vara otrygga eller opassande för barn. Utöver det belyser Skolverket (2014) att lärarna ska arbeta utifrån goda och fasta rutiner där målet är att upptäcka om problem skulle uppstå. Vidare belyser Skolverket (2014) att läroplanen (Skolverket, 2019) för fritidshemmet förespråkar att alla lärare i respektive i fritidshem ska arbeta aktivt med att motverka cyberbullying, kränkande handlingar eller diskrimineringar.

Kernell (2010) beskriver metoder som går att arbeta med för att motverka cyberbullying. Rollspel är enligt författaren en bra metod för att förebygga cyberbullying. Med hjälp av rollspel kan kränkande handlingar illustreras för barnen och tillsammans även komma på lösningar som ska motverka att liknande situation uppstår bland de på fritidshemmet. Detta är något även Thornberg (2020) hävdar. Gestaltningen kan användas i syfte om att illustrera konsekvenserna som kan uppstå när ett barn blir utsatt för cyberbullying. Genom detta arbetssätt bidrar lärarna i fritidshemmet med att ge barnen stöd i att konstatera sina rättigheter, vara självständiga samt att inte avstå från att ta hjälp av någon vuxen. Författaren lyfter även upp vikten om att samtala med barnen. Det är viktigt att prata om vad som är acceptabelt och inte acceptabelt beteende på internet och enligt Thornberg (2020) kallas denna strategi för "induktionsstrategin".

4.6.1 Nonviolent Communication (NVC)

En ytterligare metod som ska fungera för att motverka cyberbullying som beskrivs av Göthlin och Widstrand (2015) är "Nonviolent Communication" (NVC) metoden. Som innebär att lärarna i fritidshemmet bör agera på ett konstruktivt sätt. NVC metoden handlar om att arbeta med ett förhållningssätt som förenklar situationer där missförstånd uppstår, att arbeta med gemensamma lösningar av konflikter men också med kommunikation. Författarna påpekar att NVC metoden syftar inte alltid på att hitta dem ultimata lösningarna på konflikter utan fokuset ligger istället på själva dialogen mellan de inblandade fram tills dess att en lösning hittats. På så sätt menar Göthlin och Widstrand (2015) att metoden underlättar förståelsen hos de inblandade när det kommer till att kunna hantera en konflikt på ett jämlikt och respektfullt sätt i framtiden. Både lärare och pedagoger har ett ansvar att utföra en dialog och hantera konflikten med barnen som blir utsatt för kränkande handling (Skolverket, 2019). Göthlin och Widstrand (2015) poängterar att konflikten bör hanteras väl. Detta genom att läraren får en bättre förståelse, balans och utveckling i hur konflikten uppstår. Utöver barnen beskriver författarna dialogen med vårdnadshavarna som är av stor vikt. Detta för att tillsammans kunna hitta lösningar på de problem som uppstår i fritidshemmet.

4.6.2 Tamburkontakt

Skolverket (2022) betonar vikten av att en dialog mellan fritidsverksamheten och barnets vårdnadshavare hålls kontinuerligt. Tamburkontakten är då ett perfekt tillfälle för lärarna att tala med vårdnadshavaren och berätta om hur det går och vad som hänt under skoldagen. Utöver det kan läraren även använda sig av veckobrev. Enligt Skolverket (2022) är det verksamhetens plikt att en sådan dialog sker regelbundet. Sen är det upp till respektive vårdnadshavare om de väljer att fortsätta den dialogen hemma med sina barn.

4.7 Vårdnadshavarnas roll

Vårdnadshavaren har också, utöver lärarna i fritidshemmen, en stor roll i barnens liv. Vårdnadshavaren som upplever att deras tonåringar startar konflikter kring användningen av digitala verktyg inser inte att de indirekt begränsar det sociala samspel barnet har med sina vänner. Vilket även Ekman (2016) förklarar är en anledning. Enligt författaren uppstår konflikter när föräldrarna vill begränsa barns mobilanvändning. Det positiva med att begränsa barnens mobilanvändning är att barnet inte blir beroende av sin mobil och det kan på så sätt även minska risken till att bli utsatt för cyberbullying. Enligt Ekman (2016) kan en negativ effekt dock vara att det resulterar i att den sociala interaktion som det enskilda barnet har med sina vänner begränsas. En ytterligare anledning till att konflikter sker är på grund av att vårdnadshavaren väljer att jämföra mobilanvändningen med andra aktiviteter som till exempel hemsysslor. Vidare beskriver Ekman (2016) barns olika perspektiv på hur deras vårdnadshavare har begränsat mobilanvändningen. Mobilen får inte användas vid tillfällen där vårdnadshavaren vill samtala med sina barn, vid matbordet eller när barnet ska sova. Under andra förhållanden får barn inte använda sina mobiler alls. Ekman (2016) förklarar ett tillvägagångssätt i form av ett "regelverk". Med hjälp av detta kan vårdnadshavaren begränsa mobilanvändningen hos barnen. Regelverket innebär att barnen förbjuds använda mobil vid specifika tillfällen som till exempel när barnet skriver sina läxor. Författaren poängterar att med hjälp av denna metod kan vårdnadshavaren på så sätt kombinera användningen av mobilen med andra aktiviteter. Ekman (2016) upplyser att det är utmanande att kunna begränsa eller avstå från "mobiltelefonlivet" som barn. Barn som är i tioårsåldern och inte har en egen mobil riskerar att bli exkluderade i sociala sammanhang eftersom mobilen blivit en del av det nya "normala" sociala umgänget. Ekman (2016) menar att de vårdnadshavare som aktivt väljer att inte ge sina barn en mobil. Riskerar indirekt att bidra till att barnen hamnar utanför i sociala sammanhang. Utanförskapet menar författaren kan påverka barnet negativt.

5 Tidigare forskning

I detta kapitel behandlas tidigare forskning kring cyberbullying, förebyggande arbetssätt och vad tidigare forskning kommit fram till. Forskning som förklarar hur lärare och fritidshemmet kan motverka att cyberbullying uppstår. Vi har tagit del av Göteborgs Universitetsbibliotek samt databaser såsom Education research complete och ERIC. Där vi fann ett brett utbud av tidigare forskning kring fenomenet cyberbullying. Dock inte lika mycket inom fritidshemmets ramar som inom den traditionella skolan. Tidigare forskning i denna studie anknyts till studiens syfte och frågeställningar.

5.1 Förebyggande arbete mot cyberbullying och framtida direktiv

Espelage och Hong (2016) förklarar att ungdomar har större uppfattning om vad som sker på internet än vad lärare i fritidshemmen har. I och med detta hävdar författarna att det kan finnas fall där lärarna i fritidshemmet bortser för faktumet om att cyberbullying är ett problem. Espelage och Hong (2016) lyfter hur förebyggande arbetssätt gentemot cyberbullying kan se ut. Ett förebyggande arbetssätt är att skolan/fritidshemmet utvecklar ett antimobbingsprogram för barnen. Här får barnen lära sig främja känslor som empati, kommunikationsförmåga, problemlösning och vänskaps förmåga i tidiga åldrar. Ett annat arbetssätt som Espelage och Hong (2016) lyfter är att lärarna i fritidshemmet bör samtala med vårdnadshavare om att begränsa barns användning av digitala verktyg samt ta hänsyn till vad deras barn ägnar sin tid åt. Vidare nämner författarna vikten av att vårdnadshavare talar med sina barn om internetsäkerhet. Espelage och Hong (2016) poängterar att barn inte alltid är villiga att öppna upp sig för sina vårdnadshavare om vad som inträffar på internet. Vårdnadshavare ska trots detta försöka diskutera risker som finns på internet och dessutom vara mer nyfikna kring det som deras barn inte vill dela med sig av (Espelage & Hong, 2016). Utöver detta förklarar författarna att Kanada har förklarat cyberbullying som ett folkhälsoproblem och sedan 12 december 2014 har lagen "Protecting Canadians from Online Crime Act" fastslagits. Espelage och Hong (2016) poängterar trots detta att det krävs ännu mer vägledning när det kommer till att motverka cyberbullying och dess långsiktiga konsekvenser.

Hjalmarsson och Odenbring (2021) poängterar att kränkande handlingar är en form av en exkludering, där exkluderingen av ett annat barn sker i syfte av att själv bli inkluderad i en grupp. Författarna beskriver en empirisk studie av insamlade dokumentationer från lärare som är verksamma i fritidshem. I artikeln beskriver författarna synvinklar kring att kunna motverka att exkludering, kränkande handling och cyberbullying sker i fritidshemmet och på skolgården. Utifrån observationer och insamlade dokumentationer har Hjalmarsson och Odenbring (2021) kommit fram till olika slutsatser om hur lärare i fritidshem kan motverka och förebygga att kränkande handlingar och uteslutning sker i fritidshemmet och under rasterna. Resultatet tyder på att läraren alltid ska vara tillgängliga och närvarande både i fritidshemmet men också ute under rasterna. För att förebygga att kränkande handlingar uppstår ska lärarna kartlägga barnen ute på skolgården. Detta i syfte av att få en bättre förståelse och medvetenhet om vad som sker mellan barnen. Utöver det ska lärarna vara observanta på de aktiviteter som anses kunna leda till någon sort av diskriminering eller kränkande handling. Vidare nämner Hjalmarsson och Odenbring (2021) vikten av att lyssna när barnen delar med sig av sina tankar och åsikter samt på vad de har att säga när de väl öppnar upp sig.

I en artikel av Berne m.fl. (2019) lyfts ett ungdomsperspektiv på hur ungdomar anser sig själva kunna motverka cyberbullying bland yngre barn. Enligt författarna förknippas cyberbullying med negativa psykologiska konsekvenser. Det kan handla om depression, ångest eller dålig självkänsla vilket även Espelage och Hong (2016) diskuterar. Berne m.fl. (2019) förklarar i artikeln att vi får följa ett par gymnasieelever och deras tankar huruvida de själva anser kunna stödja de yngre barnen och på så sätt motverka cyberbullying. Gymnasieeleverna menar att de kan förmedla deras personliga erfarenheter av denna sociala arena och på så sätt kunna hjälpa och skydda de yngre barnen. Berne m.fl. (2019) menar att de yngre barnen kan gynnas av att ta del av de äldre barnens erfarenheter.

5.2 Lärarens perspektiv på ansvarsfull kommunikation

Ansvarsfull kommunikation innebär enligt Martinez (2020) att främja och vägleda barn i hur de ska kommunicera och använda digitala verktyg på internet. Författaren beskriver i sin artikel att främjandet kan ske i form av en diskussion. Där läraren i fritidshemmet diskuterar kommunikationsanvändning med barnen. Syftet med detta är enligt Martinez (2020) att väcka uppmärksamheten bland barn. Detta görs dels för att barnen inte ska kränka eller skada andra individer på internet, dels för att själva inte hamna i en sådan situation. Diskussioner sker i form av funderingar i hur barn kan tycka att det är acceptabelt att sitta bakom en skärm och skriva hatkommentarer när individen inte accepterar att uttrycka sig på ett nedvärderande sätt ansikte mot ansikte. Martinez (2020) förklarar att detta arbetssätt främjar ansvarsfull kommunikation bland barn då individen ska inbilla sig att den individ som kränker på internet, istället sitter framför en. Vidare beskriver Martinez (2020) att man bör uppmärksamma och uppmuntra barn att bete sig på samma sätt oavsett om det är på en social arena eller i den riktiga världen. I artikeln beskrivs ytterligare en informants perspektiv. Vilket är att läraren i fritidshemmet bör förklara för barn, som kommunicerar på internet, att de kommunicerar med riktiga individer. Detta i syfte av att förebygga och motverka att barn ska hamna i en sitts där de kränker eller skadar andra individer. När de kommunicerar eller spelar på internet. Martinez (2020) påpekar att det är viktigt att barn gör ansvarsfulla val när de kommunicerar på internet inom den digitala världen och särskild inom kommunikation via sociala medier.

En viktig del i arbetet med den digitala kompetensen enligt informanterna som Martinez (2020) lyfter. Är att främja ansvarsfull kommunikation. Martinez (2020) poängterar däremot att det finns andra informanter som sällan arbetar med just ansvarsfull kommunikation på internet. I studien lyfter Martinez (2020) en informant som inte arbetar med att främja ansvarsfull kommunikation. Detta på grund av att informanten inte anser att ansvarsfull kommunikation är något aktuellt bland barn som går i förskoleklass eller årskurs 1. Eftersom det inte har förekommit någon problematik med kommunikationen på internet i detta fall. Martinez (2020) lyfter ytterligare en informant som däremot nämner behovet av att främja ansvarsfull kommunikation i barngruppen. Det beskrivs dock av denna informant att det är svårt att genomföra eftersom de flesta barn inte vill dela med sig av sina upplevelser och intryck av kommunikationen som sker på internet.

Resultatet av denna studie visar att användningen av mobiltelefonerna och möjligheten att kunna kommunicera med varandra via digitala verktyg var begränsad (Martinez, 2020). Syftet med detta var att motverka att cyberbullying skulle ske under skoltiden eller i fritidshemmet. Martinez (2020) poängterar i sitt resultat vikten av att kommunicera med barn om användningen av sociala medier och hur digital kommunikation på internet kan användas och se ut. Martinez

(2020) påpekar även att lärarna ska ha små genomgångar om hur barnen på ett säkert och ansvarsfullt sätt kan vistas ute på internet.

5.3 Negativa element med användningen av internet

Digitala verktyg har i många hushåll redan från födseln implementerats som en del av barns vardag. Plowman och McPake (2013) poängterar att barn har fötts in i en digital värld. De barn som är uppväxta med den teknologiska världen kan känna sig mer bekväma med användningen av de digitala verktygen. Författarna beskriver användningen och kunskaperna samt erfarenheterna barnen erfarit genom användningen av tekniken. Plowman och McPakes (2013) resultat visade på att de barn som är uppväxta med användning av digitala verktyg ser digitaliseringen som något normalt och vanligt förekommande. Plowman och McPake (2013) poängterar även att det finns barn i åldern tre till fyra som kan navigera digitala verktyg bättre än äldre människor. Vidare diskuterar författarna att lärare i fritidshem som är äldre inte har samma uppfattning om hur teknologin fungerar. Eftersom de anses vara digitala immigranter [Engelska = Digital immigrants]. Hinduja och Justin (2008) drar slutsatsen att i och med barn/ungdomar ökande användning av digitala verktyg, minimeras inte risken utan istället ökar risken för unga människor att bli utsatta för cyberbullying. Författarna menar som tidigare nämnts i denna studie, att förr i tiden var fysiska interaktioner det enda möjliga sättet för människor att kunna socialisera med varandra på daglig basis. Självklart gick det att skicka brev, men informationen färdas idag betydligt fortare än vad den gjorde förr (Plowman & McPake, 2013). På grund av detta menar författarna att det fysiska möten har övergått till allt fler kommunicerar med varandra via digitala verktyg. Hinduja och Justin (2008) stärker denna tes med hjälp av resultatet de kommit fram till efter att ha analyserat databaserna. Efter att ha analyserat databasen drog författarna slutsatsen att ungdomar spenderar mer än 18 timmar i veckan ute på internet på ungefär fem olika sociala plattformar. Som Instagram, Facebook, Snapchat, TikTok och dator/tv-spel. På liknande sätt lyfter Espelage och Hong (2016) fram Pew Research Center som förklarar att majoriteten av ungdomarna i Kanada loggar in på minst en social plattform om dagen.

5.4 Sammanfattning av kunskapsläge och tidigare forskning

Sammanfattningsvis har läsaren fått ta del av kunskap kring fenomenet cyberbullying och olika exempel på var och hur det kan uppkomma. Förhoppningsvis har det blivit klarare för läsaren vad fritidshemmet och den enskilde läraren har för ansvar när det kommer till att motverka direkt eller indirekt diskriminering av ett barn. Utöver detta spelar föräldrarna också en stor roll. Det har även lyfts upp förebyggande arbetssätt av Espalange och Hong (2016), Hjalmarsson och Odenbring (2021) och Berne m.fl. (2019) samt Martinez (2020) som ska kunna hjälpa att motverka cyberbullying. Plowman och McPake (2013) samt Hinduja och Justin (2008) har gett exempel på negativa konsekvenser kring användningen av internet och olika sociala plattformar.

Den tidigare forskningen visar att cyberbullying är ett fenomen som är svårstoppat. Digitala verktyg påverkar barn i och med att barn spenderar mer tid framför telefonen och andra skärmar. Men att förbjuda digitala verktyg är enligt Ekman (2016) inte rätt väg att gå. Det är på denna sociala arena som barn kommunicerar, skapar och uttrycker sig på (Peterson, 2014). Lärarna i fritidshemmet måste ständigt bedriva ett arbete utifrån värdegrunden, likabehandlingsplaner samt nolltoleransprincipen.

6 Teoretiska utgångspunkter

I detta kapitel presenteras teoretiska utgångspunkter. De valda teoretiska utgångspunkterna används i syfte av att kunna analysera och tolka studiens svar från enkätundersökningen och intervjuerna. Utöver detta lyfts teorierna även upp i studiens resultats diskussion. Anledningen till val av dessa tre teorier är för att vi ska kunna bidra med ett så nyanserat svar som möjligt och som samtidigt besvarar studiens syfte och frågeställningar. För att kunna ta reda på vilka arbetssätt lärare i fritidshemmet använder sig av för att motverka och förbygga att cyberbullying uppstår bland barn. Används det normkritiska perspektivet, relationella perspektivet och Cohens konfliktpyramid.

6.1 Normkritiskt perspektiv

Eek-Karlsson och Elmeroth (2012) presenterar det normkritiska perspektivet och menar att alla människor är lika mycket värda. Det normkritiska perspektivet betyder enligt författarna att lärarna ska kunna *identifiera* direkt diskriminering men även den indirekta. Vidare beskriver författarna även att lärarna i fritidshemmet måste inta ett normkritiskt förhållningssätt. Detta innebär att alla lärare tillsammans i ett arbetslag ska arbeta på likande sätt. Detta för att kunna identifiera den osynliga diskrimineringen och tillsammans försöka motverka framtida kränkningar. Den direkta diskrimineringen kan handla om det som lärarna får handskas med i fritidshemmet. Indirekta diskrimineringen, cyberbullying, är något som inte är lika synligt för läraren i fritidshemmet och svårare att motverka. Eek-Karlsson och Elmeroth (2012) beskriver ömsesidig respekt. För att motverka diskriminering måste lärarna i fritidshemmet jobba tillsammans med barnen och göra de medvetna om att “det är först när vi på djupet förstår alla människors lika värde som vi kan byta begreppen mot t.ex. ömsesidig respekt” (Eek-Karlsson & Elmeroth, 2012, s. 129).

6.2 Relationella perspektivet

Holmberg (2020) lyfter det relationella perspektivet och förklarar att fritidshemmet kan arbeta med inkludering och förståelse för alla barns olika situationer. Lärarna behöver vara införstådda med att alla barn kommer från olika bakgrunder och kan behöva stöd och vägledning på många olika sätt (Holmberg, 2020). Syftet är att skapa en fritidsverksamhet som arbetar med mål om att ge varje barn chansen och förutsättningar till att uppnå sina potentialer (Holmberg, 2020). Vidare beskriver författaren att undervisningen ska anpassa sig till barnens förutsättningar och behov. Barnen ska inte anpassa sig till fritidshemmet utan det är fritidshemmet som ska arbeta med att anpassa innehållet utefter barnens behov, önskemål och förutsättningar. Syftet med detta är att inkludera alla barn och erbjuda en meningsfull och lärande undervisning. Detta är enligt författaren *relationell pedagogik* som fokuserar på inkludering (Holmberg, 2020).

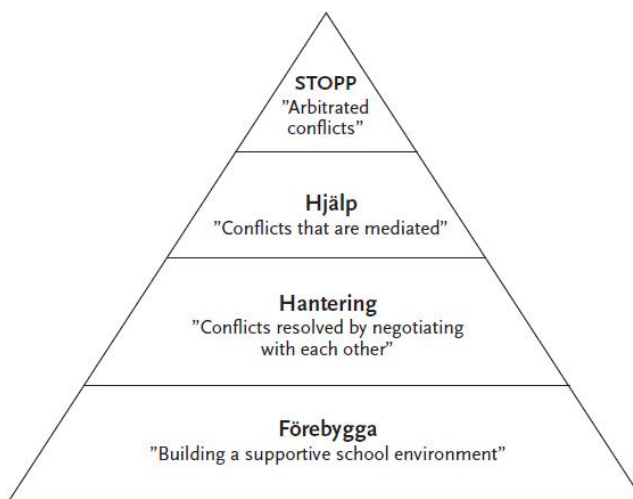
Utöver detta lyfter Holmberg (2020) även upp *praktikgemenskap* som betyder att barnen deltar i “kollektiva aktiviteter” och som innebär enligt författaren. Att flera barn leker eller har samma intressen under en längre period (2020).

Lilja (2013) förklarar att “sociala relationer mellan lärare och barn och mellan barnen har betydelse för barnens prestationer och för en undervisning som utvecklar och stödjer alla” (2013, s. 23). Slutligen beskriver Holmberg (2020) att det relationella perspektivet handlar om långsiktiga lösningar på nuvarande problem samt att relationella perspektivet fokuserar på lösningar som ska gynna hela barngruppen och inte den enskilde individen.

6.3 Cohens konfliktpyramid

Kunskap i konflikthantering från läraren kan i vissa situationer vara avgörande i situationer när det kommer till att hantera en konflikt, vare sig det är en traditionell kränkande handling eller cyberbullying (Hakvoort, 2020). För att lösa konflikten bör läraren använda sig av olika metoder. Hakvoort (2020) beskriver Cohens konfliktpyramid som består av fyra olika nivåer: förebygga, hantering, hjälp och stopp. En viktig del som fritidshemmet bör se till är att pyramidernas fyra nivåer inte kan bortses eller avstå ifrån utan fritidshemmet är i behov av alla fyra nivåer samtidigt.

Första nivån är *förebyggande "konflikter som aldrig uppkommer eftersom skolmiljön är stöttande"* (s. 44) och beskrivs i form av att fritidshemmet ska arbeta utefter en trygg miljö som inkluderar att förebygga rasism, kommunikationsövningar, social medvetenhet och självkänsla. Detta genom exempelvis att arbeta med likabehandling och att alla barn samt lärare i fritidshemmet ska behandlas lika oavsett etnicitet. Utöver det kan lärarna i fritidshemmet arbeta med barns självkänsla. Enligt författaren syftar nivå förebygga till att minska svårigheterna kring att hantera konflikter i fritidshemmet. Vidare beskriver Hakvoort (2020) nivå två hanteringar *"konflikter som löses genom förhandling"* (s. 45) det vill säga att konflikter hanteras i form av en diskussion. Där både de inblandade och lärare i fritidshemmet sätter sig ner och samlar in kunskap kring vad som skett. Därefter går de inblandade tillsammans igenom vad som inträffat för att på så sätt kunna hantera konflikten på ett konstruktivt sätt. Vidare beskriver Hakvoort (2020) den tredje nivån *hjälp "konflikter som medlas"* (s. 45) i form av att en tredje part kommer in för att kunna lösa och hantera en konflikt i form av kommunikation bland parterna. Den tredje parterna kan vara till exempel vårdnadshavarna. Till sist beskriver författaren fjärde nivån i pyramiden *stopp "skiljedömda konflikter"* (s. 45) som syftar till att begränsa och sätta stopp när ett barn börjar bete sig aggressivt, våldsamt eller på ett icke acceptabelt sätt. Hakvoort (2020, s. 46) påpekar att här bör barnen få en förståelse över vad som anses vara rätt och fel i barnens beteende och vad som bryter mot fritidshemmets regler (Hakvoort, 2020).

Figur 1 Cohens Konfliktpyramid enligt Hakvoort (2020).

Dessa tre teoretiska utgångspunkter: Det normkritiska perspektivet, relationella perspektivet samt Cohens konfliktpyramid delar samtalet och dialogen med de inblandade som en gemensam utgångspunkt.

7 Metod

I detta kapitel motiveras val av metod och tillvägagångsätt. Vårt metodval grundar sig dels på den kvantitativa metoden som är en enkätundersökning som ska bidra med ett bredare perspektiv på cyberbullying och förebyggande arbete för att motverka fenomenet. Vi har även valt att utgå från den kvalitativa metoden “semistrukturerade intervjuer” (Ahrne & Eriksson-Zetterquist, 2015). Som på samma sätt ska bidra till att ge studien en djupare förståelse kring perspektiven lärarna i fritidshemmen har kring cyberbullying samt vilka specifika arbetssätt som de använder för att motverka fenomenet. Vidare presenteras vårt urval där vi förklarar hur vi gått tillväga med enkätundersökningen och intervjuerna. Därefter presenteras studiens genomförande där vi diskuterar och förklarar detaljerat processen. Slutligen redovisas val av etiska överväganden och hur vi uppnått de olika kraven.

7.1 Metodval

7.1.1 Enkätundersökning

Vi har valt att arbeta med den kvantitativa metoden “enkätundersökning” (Ahrne & Eriksson-Zetterquist, 2015). Frågorna i enkäten har som ändamål att ge ett bredare perspektiv huruvida cyberbullying är vanligt i fritidshemmet. Vi har även velat ta reda på hur lärarna reagerar och agerar när en kränkande behandlingssituation eller cyberbullying uppstår. Enkäten är konstruerad på så sätt att vissa utav frågorna ger möjlighet att kryssa i mer än ett svar. En utav frågorna är dessutom en så kallad öppen fråga. Där informanterna får lov att skriva ner egna tankar. Barkmark och Djurfeldt (2020) anser att om en enkätundersökning ska generera ett så bra svar som möjligt ska deltagarna vara slumpmässiga. Vilket vi har kunnat generera via Facebook gruppen då vi inte vet vem som har svarat. Barkmar och Djurfeldt (2020) lyfter även upp begreppet urvalsram som fokuserar på den grupp som ska generera ett svar. Vår urvalsram blir lärarna i respektive fritidshem i Facebook gruppen. Dock kan vi inte påstå att de 98 personerna som svarat på vår enkätundersökning kan tala för resten av Sveriges lärare i olika fritidshem. Däremot har dessa 98 personer erbjudit denna studie ett bredare perspektiv på hur lärarna i fritidshem ser på cyberbullying och hur de arbetar med att motverka fenomenet.

7.1.2 Kvalitativ intervju och semi-strukturerad intervju

Vi har även valt Ahrne och Eriksson-Zetterquist (2015) utgångspunkt “semi-strukturerad intervju” för insamling av material. Semistrukturerade intervjuer möjliggör utrymme för lärarna att dela med sig av sina olika perspektiv, kunskaper och erfarenheter. Vi har även följt Ahrne och Eriksson-Zetterquist (2015) intervjuform för att, precis som författarna beskriver, eftersträva en diskussion istället för att hålla i en traditionell intervju. Meningen med detta är för att vi ville kunna ställa relevanta följdfrågor under intervjuernas gång. Detta för att kunna få fram ett djupare svar från intervjupersonerna. Ahrne och Eriksson-Zetterquist (2015) belyser att det inte alltid räcker med att intervjua en eller några få personer. Författarna rekommenderar att intervjua sex till åtta personer, då det ökar chansen till att få fram ett säkert material (Ahrne och Eriksson-Zetterquist, 2015). I och med att vi tidigare har valt att använda både intervjuer och enkäter anser vi att antalet intervjuer är ett tillräckligt material för att kunna analysera ett resultat och besvara studiens frågeställningar och nå upp till studiens syfte.

7.2 Urval

Vi valde att konstruera en enkät som består av totalt tio frågor. Ett antal av dessa tio frågor ger möjligheten att välja mer än ett svar. En av de inledande frågorna fokuserar sig på att ta reda på om personen i fråga är utbildad eller inte. Detta eftersom vi helst vill ha svar från utbildade lärare. Vi har skickat mail till skolor samt tagit oss ut till ett par skolor men insett att motivationen till att ställa upp inte fanns där. På grund av detta har vi istället valt att skicka iväg enkätundersökning i en Facebook grupp som inriktar sig specifikt mot personer som arbetar i ett fritidshem.

Det positiva med att vi delade enkätundersökningen på Facebook gruppen var att vi fick respons av totalt 98 personer. En ytterligare positiv aspekt med vår enkätundersökning. Var att de personer som valde att dela med sig av sina egna tankar på den öppna frågan. Har erbjudit studien en djupare förståelse kring deras personliga erfarenheter med cyberbullying.

Däremot anser vi att nackdelen med att dela enkätundersökningen på Facebook gruppen var att vi inte kunde få en konkret uppfattning av vilken utbildningsnivå lärarna har. Vi konstruerade enbart en fråga där lärarna fick lov att svara på om de var utbildade eller inte. Till nästa gång hade det varit intressant att även fråga vilken utbildningsnivå lärarna har. På så sätt hade vi kunnat se om det fanns lärare som inte arbetar i fritidshemmet. Till exempel lärare som enbart arbetar som ämneslärare. Däremot vill vi poängtera att Facebook gruppen är skapad specifikt för lärare i fritidshem. Vi hävdar därför att majoriteten av svaren som vi har fått in kommer ifrån en lärare som arbetar i en fritidsverksamhet.

Vi har även valt att intervjua fyra utbildade lärare i fritidshem som har arbetat inom respektive fritidsverksamhet under en längre period. Detta har bidragit till möjlighet av ett djupare perspektiv på deras uppfattning, tankar kring kränkande handling och speciellt cyberbullying. Vi har valt att intervjua utbildade lärare eftersom förkunskaper hos dessa lärare är större än hos icke utbildade lärare. Dessutom har utbildade lärare mer erfarenhet och kunskaper om styrdokumentet (Skolverket, 2019). Anledningen till detta är för att studiens resultat ska följa Johanssons (2015) metoder och på så sätt höja reliabilitet men även validitet i innehållet. Det som stärker urvalets trovärdighet är i fritidslärares arbetslivserfarenhet och legitimerad utbildning inom fritidsverksamheten. Med detta sagt menar vi inte att icke utbildade lärare inte har någon kunskap om fenomenet. Vi vill även poängtera att våra intervjupersoner inte har tagit del av studiens enkätundersökning. Det är enbart medlemmarna i Facebook gruppen som har svarat på studiens enkätundersökning.

Vi har valt att använda oss av fiktiva namn på skolorna och lärarna som ni kan se nedan i tabell 1.

Tabell 1: Fiktiva namn på både intervjupersonerna och deras respektive skola.

Zara	Kotteskolan
Andreas	Kotteskolan
Zakaria	Tigerskolan
Leo	Pingvinskolan

7.3 Genomförande

Som tidigare nämnts grundar sig vår studie i huvudsak på tidigare forskning och intervjuer. Enkätundersökningen finns till för att erbjuda oss själva men också läsarna ett bredare perspektiv på hur verksamma lärare ser på cyberbullying och vilka strategier de använder för att motverka cyberbullying. Vi inledde denna studie med att skicka ut en förfrågan till olika skolor i Göteborg och Mölndal gällande både intervjuer och enkätundersökning (se bilaga 1). Men eftersom vi inte fick någon bekräftelse på deltagande från de skolor vi mailat. Diskuterade vi andra alternativ hur vi kunde gå tillväga. Efter diskussion kom vi fram till att enkätundersökningen kunde läggas upp i en Facebook grupp som riktar sig mot lärare i fritidshemmen. Anledningen till detta var för att vi ville kunna få ett allmänt bredare perspektiv på fenomenet. Detta resulterade i att vi fick fram 98 svar. Utöver detta började vi också diskutera ifall vi kunde intervjua någon lärare i fritidshem på en av våra olika VFU platser. Vi kom fram till att en av våra VFU platser bedriver all sin verksamhet utomhus. Vi ansåg då att detta skulle vara intressant för vår studie. Eftersom vi i förväg visste om att denna verksamhet inte använder sig av digitala verktyg i samma utsträckning som andra verksamheter. Vi hävdar detta då vi jämfört våra olika VFU platser med varandra. Vi kontaktade Kotteskolan som bedriver denna utomhusverksamhet och fick svar från två lärare i fritidshemmet som ville ställa upp på intervjuer.

Därefter fick vi även svar från två lärare i fritidshemmen som ville ställa upp på en intervju ifrån mailet vi hade skickat ut i inledningen av denna studie. Det handlar om Tigerskolan och Pingvinskolan. Vi har fört dialoger med lärarna i de olika fritidsverksamheterna om tänkbara tider för att kunna genomföra intervjuerna. Vi har även talat med informanterna om att allt material som vi samlat in tillsammans kommer att förbli anonymt. Detta för att vi ska förhålla oss till GDPR-lagen om hur vi hanterar deras personuppgifter (Vetenskapsrådet, 2002).

Alla intervjupersoner har fått svara på samma frågor som bland annat handlar om deras perspektiv på cyberbullying och hur de arbetar för att motverka detta. Eventuella följdfrågor har också ställts. Intervjuerna tog mellan 20–30 min och spelades in med hjälp av en telefon med ett tydligt godkännande från informanten. Ahrne och Eriksson-Zetterquist (2015) poängterar att den inspelade intervjun är en samling av ett ljud som sedan ska transkriberas och användas. Transkriberingen av dessa intervjuer skedde i efterhand. Ahrne och Eriksson-Zetterquist (2015) belyser att transkriberingen bör bearbetas snart efter intervjun. Författarna belyser att man föredrar att börja med det strax efter intervjun, eftersom uppfattningen från intervjun är "färsk". Vilket vi anser stämmer överens med det vi har gjort, eftersom vi valde att transkribera intervjuerna så fort vi blev klara med intervjuerna. Detta gjorde vi för att förenkla transkriberings processen för oss själva. Vi vill poängtera att intervjuerna och enkätundersökningen har skett parallellt med varandra och att intervjupersonerna inte har tagit del av enkäten.

7.3.1 Analyismetod

Kvalitativ metod

För att kunna analysera det insamlade materialet behöver vi kunna bearbeta det vi har fått fram. Svensson (2015) beskriver att detta gör man genom att, sortera och organisera det insamlade material från intervjuer, vilket även Alvehus (2019) beskriver. Enligt Alvehus (2019) går analysprocessen ut på tre huvudsakliga arbetsmoment: sortera, reducera och argumentera. Detta sker i syfte av att kunna analysera studiens insamlade material. Alvehus (2019) förklarar att man först måste gå igenom det insamlade materialet ett par gånger innan man kan dra slutsatser.

Anledningen till detta varför man ska gå igenom det ett par gånger är att kunna få en bättre uppfattning om innehållet i det insamlade materialet (Alvehus, 2019). Detta görs genom att det insamlade materialet sorteras och organiseras i olika kategorier som enligt Alvehus (2019) kallas för att tematisera. När man tematiserar samlas materialet och sedan delas det upp i kategorier som hör ihop med varandra. När man har tematiserat är det första steget avklarat enligt Alvehus (2019). Detta har vi gjort genom att *organisera* och dela upp empirin utifrån olika kategorier så som exempelvis cyberbullying, fritidslärares perspektiv och förbyggande arbete gentemot cyberbullying. I nästa steg beskriver Alvehus (2019) att materialet ska *reduceras* genom att ta med det som anses vara mest relevant inför analysprocessen. Alvehus (2019) beskriver att här används inte allt det insamlade material utan analysen ska utgå utifrån specifika citat eller kommentarer.

I vår studie har vi valt att komprimera empirin utifrån Alvehus (2019) tankar genom att utgå ifrån specifika citat och kommentarer. Som vi anser är relevanta för studiens syfte och frågeställningar. Till sist beskriver författaren sista steget i analysprocessen som är *argumentation*. Här sammanfattas empirin och analysen och det slutgiltiga resultatet lyfts och diskuteras till en allomfattande nivå (Alvehus, 2019).

Kvantitativ metod

För att kunna analysera det insamlade materialet av enkäten beskriver Denscombe (2018) tre olika steg. Först sammanfattas den data som enkätundersökningen har bidragit med, sedan ska man hitta kopplingar mellan den insamlade data och till sist presenteras resultatet i form av ett diagram eller tabeller. Vi genomförde vår enkätundersökning via ett Google formulär där svaren visades direkt i form av ett diagram. Vi vill dock poängtera att vi i efter hand har valt att avstå från att visa resultatet direkt från Google formuläret eftersom det var svårt att avläsa svaren. På grund av detta har vi skapat egna stapeldiagram genom programmet Excel för att göra det ännu tydligare för läsaren.

Sammanfattningsvis har vi utgått från Denscombes (2018) analysmetod. Vi har delat upp svaren i två kategorier för att skapa en struktur. Den ena kategorin fokuserar på perspektiven lärarna i fritidshemmen har angående cyberbullying. Den andra kategorin fokuserar på strategier som lärarna i fritidshemmen kan använda sig av samt vilka strategier som används på olika arbetsplatser. Det insamlade svaren har presenterats i form av ett stapeldiagram som presenteras i kapitlet resultatredovisningen.

7.4 Validitet och reliabilitet

Enligt Barmark och Djurfeldt (2020) innebär begreppet validitet giltighet att "övertyga läsaren om att ens operationalisering av begreppet är den bästa möjliga eller åtminstone tillräckligt bra för att kunna säga något om det fenomen vi faktiskt vill säga" (s. 46). Barmark och Djurfeldt (2020) lyfter utöver detta även upp begreppet "error" som de förklarar är det mätfel som kan uppstå när man mäter statistik. Som vi nämnt tidigare vet vi inte utbildningsnivån på de som svarat på vår enkätundersökning. Det kan finnas lärare som inte arbetar i ett fritidshem. Detta kan då vara ett mätfel då vi enbart vill ha svar från lärare i fritidshem. Däremot anser vi inte att detta är något som försämrar studien eftersom det bevisar att cyberbullying sker och arbetas med även under den traditionella skoldagen. Barmark och Djurfeldt (2020) belyser dock att mätfel inte är något onaturligt men påpekar samtidigt att mätfelet ska vara så litet som möjligt för att minska vad författarna kallar för "brus". Desto mindre brus desto högre blir reliabiliteten. Enligt författarna innebär reliabilitet att "om man ställer en fråga till ett antal respondenter vid ett tillfälle och sedan ställer samma fråga till samma respondenter vid ett senare tillfälle så bör

svaren bli desamma” (Barmark och Djurfeldt, 2020 s. 47). Svaren som vi har fått på enkätundersökningen visar oss vilka strategier som kan användas och vilka strategier som används för att motverka cyberbullying. Svaren som vi fick under intervjuerna var inte identiska med svaren på enkäten, men det finns likheter mellan svaren vilket kommer att framgå i studiens resultat. Vi vill därför påstå att studiens enkätundersökning har en hög validitet samt reliabilitet.

7.5 Etiska överväganden

I vår studie har vi arbetat med de fyra grundläggande kraven som är med i Vetenskapsrådets forskningsetiska principer (2002). Utöver dessa fyra grundläggande krav har vi även tagit *individuellt skyddskravet* i åtanke. Vetenskapsrådet (2002) belyser att individer i samhället har rätt till skydd och att individer inte ska behöva utsättas för psykisk eller fysisk skada. Dessutom ska individerna inte heller behöva bli utsatta för förödmjukelse eller kränkande handlingar.

Vi har uppfyllt *informationskravet* genom att vi på ett tydligt och detaljerat sätt förklarat för intervjupersonerna om studiens syfte, varför vi genomför studien och hur informanternas deltagande påverkar studiens resultat (Vetenskapsrådet, 2002).

Vi har uppfyllt *samtyckeskravet* då alla intervjupersoner gett oss deras godkännande att medverka på en intervju. Intervjupersonen informerades även om att de vid vilket tillfälle som helst utan några hinder fick lov att avstå från att svara på en fråga. Intervjupersonerna informerades även om att de fick lov att avbryta intervjun innan den hade startat eller också avbryta intervjun när den väl hade startat. Vi som intervjuar var medvetna om att vi inte fick lov att tvinga eller pressa intervjupersonen till att fortsätta intervjun om hen inte ville fortsätta. Det insamlade materialet som vi har fått fram har inte använts i denna studie om inte informanten har godkänt detta efter intervjuns gång. (Vetenskapsrådet, 2002).

Vi har uppfyllt *konfidentialitetskravet* genom att vi gett studiens informanter ett alias och att vi i förväg hade förklarat för intervjupersonerna att vi har tystnadsplikt. Både innan och efter intervjuerna. Allt material som spelades in under intervjuprocessen har raderats bort efter att det slutgiltiga resultatet publicerats (Vetenskapsrådet, 2002).

Vi har uppfyllt *nyttjandekravet* genom att enbart använda det empiriska materialet i undersökningssyfte. Vi har inte använt det empiriska materialet på ett sätt som har kunnat skada den enskilde individen (Vetenskapsrådet, 2002).

8 Resultatredovisning

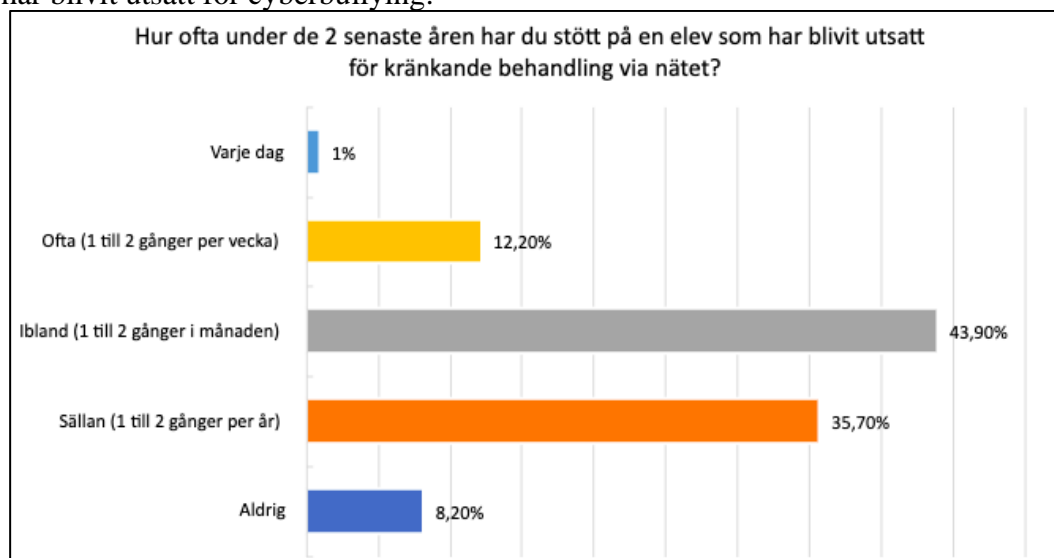
I följande kapitel presenteras studiens resultat av enkäten samt intervjuerna var för sig. I detta kapitel kommer inga tolkningar att göras utan enkätens resultat kommer presenteras i form av stapeldiagram och en sammanställning av intervjuerna kommer göras. Analys och tolkning av både enkäten och intervjuerna i relation till våra teoretiska utgångspunkter kommer att presenteras i studiens kapitel 9.

8.1 Enkät

I detta avsnitt kommer vi att inleda med att sammanfatta enkätens svar. Det är återigen viktigt att poängtera för läsaren att enkäten är konstruerad med frågor där deltagarna kan ange mer än ett rätt svar. Med detta menar vi att deltagarna har möjligheten att välja både alternativ ett och två under samma fråga. Med tanke på enkätens uppbyggnad är det då viktigt att ha i åtanke att diagrammen kan visa mer än 100% vilket ur statistisk synvinkel inte är korrekt. I vår enkätundersökning lyckades vi få svar av 98 lärare i fritidshem varav 88,8% var kvinnor och 11,2 % män. Majoriteten av lärarna har jobbat inom en fritidsverksamhet i mer än 5 år och 95,9% är utbildade lärare som har tidigare erfarenheter och kunskaper i att arbeta inom skolverksamheten som lärare i fritidshem. Resterande informanter är vikarier utan en fullständig utbildning. Vi har valt att presentera fyra frågor av enkätens totalt tio frågor. Anledningen till detta är för att vi anser att dessa fyra frågor ger oss ett konkret svar på vår studies syfte och frågeställningar. Om läsaren är intresserad av att titta på resterande enkätfrågor hänvisar vi till *Bilaga 2*.

8.1.1 Fritidslärarnas möte med cyberbullying

I *figur 1* framgår det hur ofta under de 2 senaste åren informanterna har stött på ett barn som har blivit utsatt för cyberbullying.

Figur 1. Illustration av hur vanligt det är att lärarna har stött på cyberbullying under de två senaste åren.

Ur figur 1 kan man avläsa att 43,9% svarade att de stöter på cyberbullying "ibland" (1 till 2 gånger i månaden) däremot 35,7% svarade "sällan" (1 till 2 gånger per år). 12,2 % svarade att

de stöter på cyberbullying “ofta” (1 till 2 gånger per vecka) och 8,2% svarade att de aldrig stöter på cyberbullying. Endast 1% av informanterna svarade att de stöter på cyberbullying varje dag.

8.1.2 Hur lärarna i fritidshemmen handskas med cyberbullying

I enkäten ställdes frågan till informanterna om hur det handskas med fenomenet om deras skola upptäcker att ett barn har blivit utsatt för cyberbullying. I *figur 2* framgår informanternas svar.

Figur 2. Illustration av hur skolan agerar när ett barn blir utsatt för cyberbullying.

I *figur 2* finns det flera alternativ som riktar sig mot olika arbetsmetoder som läraren kan använda sig av vid cyberbullying. Resultatet visade följande: 53,1% svarade att “skolan ska utgå från en nolltoleransprincip mot kränkande behandlingar”. 46,9% svarade att “läraren har en enskild diskussion med de inblandade och följer sedan upp det genom dokumentation”. 41,8% svarade ” föräldrarna blandas in och har ett möte med läraren som upptäckt händelsen eller rektorn på skolan” och 21,4% svarade att “det finns inga fasta riktlinjer om denna incident, lärarna får lösa problemet på egen hand”.

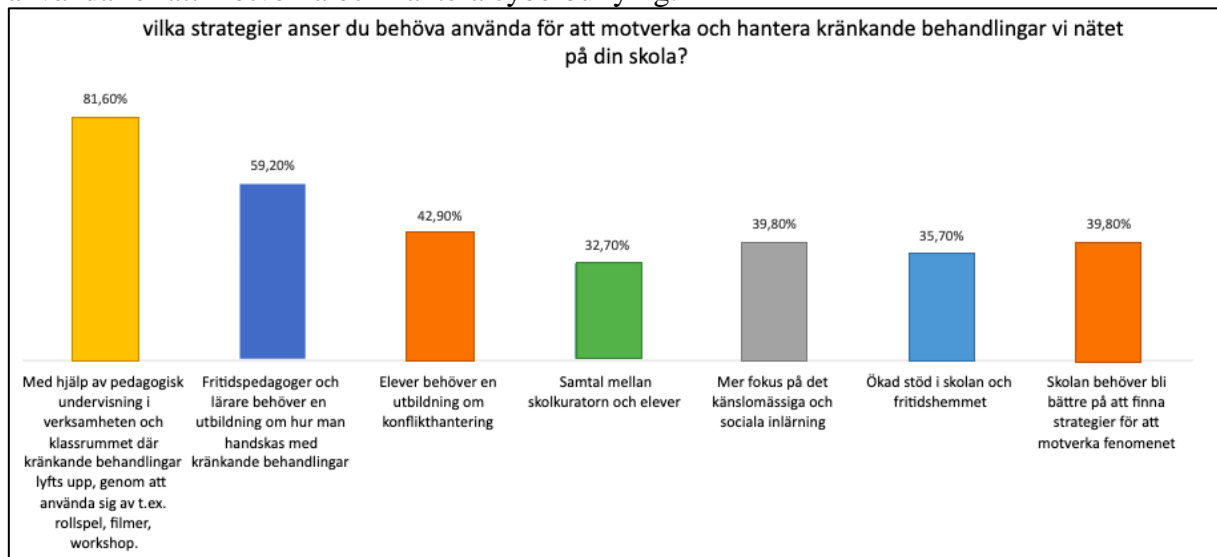
Det erbjöds även en öppen fråga. Där kunde informanterna skriva ner sina egna tankar om hur de skulle hantera situationen och vilka arbetssätt och metoder som de har utgått ifrån på sin respektive arbetsplats. Här kommer några av svaren som vi har fått:

- En kränkingsanmälan görs och går vidare till huvudman.
- Kränkningar på internet som sker utanför fritidshemmet hanteras inte av verksamheten. Först om kränkningarna följer med in i fritidshemmet hanterar vi detta.
- Det sker under fritiden då barnen inte har tillgång till appar under tiden i fritidshemmet. Men om det påverkar barnens situation agerar vi alltid. Även om det sker utanför skoltid, och även om det inte påverkar skolgången, informerar vi alltid vårdnadshavare om vad som hänt.

Av svaren i *figur 2* framgår det att många av informanter anser att fritidshemmet ska utgå från nolltoleransprincipen. Samtidigt anser informanterna även att lärarna ska föra enskilda diskussioner med de inblandade och att man tillsammans ska komma fram till en lösning. Nästan lika många anser också att vårdnadshavaren bör blandas in. Utöver det framgår även att vissa skolor inte har fasta riktlinjer. Vilket motsvara drygt en femtedel av svaren.

8.1.3 Olika strategier

I figur 3 redovisar svar på frågan om vilka strategier informanterna anser att de behöver använda för att motverka och hantera cyberbullying.

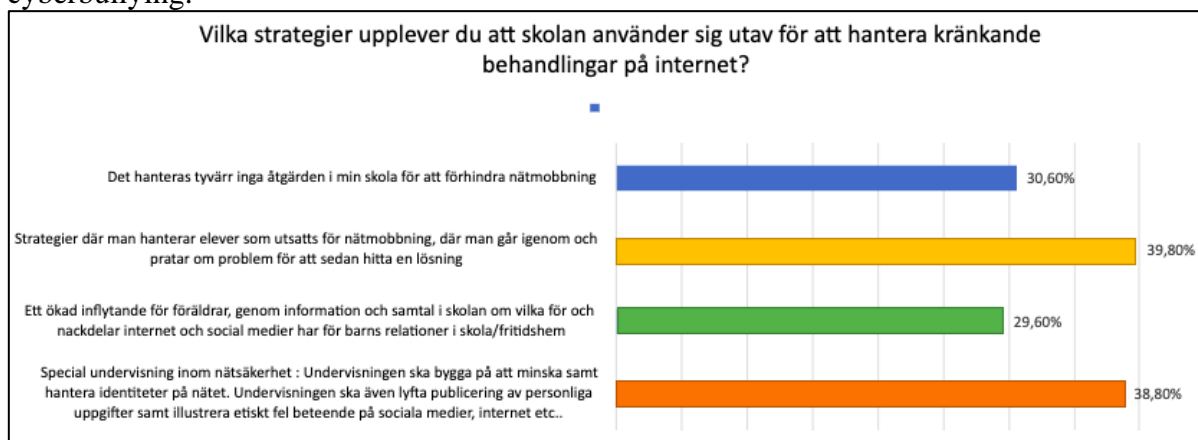

Figur 3. Olika strategier som går att använda för att motverka cyberbullying.

Ett par strategier som går att använda för att motverka cyberbullying valdes ut där informanterna fick kryssa i dem alternativen som de använder sig av. Läsaren bör även här ta hänsyn till att enkäten erbjuder flervalsoalternativ. Ur figur 3 går det att avläsa att 81,6% svarade att "Med hjälp av pedagogisk undervisning i fritidsverksamheten och klassrummet där kränkande handlingar lyfts upp, genom att använda sig av t.ex. rollspel, filmer, workshop". 59,2% svarade att "Fritidspedagoger och lärare behöver en utbildning om hur man handskas med kränkande behandlingar". 42,9% svarade att "Elever behöver en utbildning om konflikthantering". 39,8% svarade antingen "Mer fokus på det känslomässiga och sociala inlärning" eller "Skolan behöver bli bättre på att finna strategier för att motverka fenomenet". 35,7% svarade att det behövs "Ökad stöd i skolan och fritidshemmet". 32,7% svarade "samtal mellan skolkuratoren och elever".

8.1.4 Strategier som används av lärarna i fritidshemmen

Figur 4. belyser vilka strategier informanterna anser att skolan använder för att hantera cyberbullying.

Figur 4. Vilka strategier lärarna upplever att skolan faktiskt har, och även gör.

Diagrammet visar att 39,8% svarade “Strategier där man hanterar elever som utsatts för nätmobbning, där man går igenom och pratar om problem för att sedan hitta en lösning.” 38,8% svarade “Specialundervisning inom nätsäkerhet: Undervisningen ska bygga på att minska samt hantera identiteter på nätet. Undervisningen ska även lyfta publicering av personliga uppgifter samt illustrera etiskt fel beteende på sociala medier, internet etc..”. 30,6% svarade “Det hanteras tyvärr inga åtgärden i min skola för att förhindra nätmobbning”. 29,6% svarade “Ett ökad inflytande för föräldrar, genom information och samtal i skolan om vilka för och nackdelar internet och sociala medier har för barns relationer i skola/fritidshem”.

Utifrån svaren som vi fått av informanterna i *figur 4* kan det utläsas. Att informanterna anser att samtalen mellan lärarna i fritidshemmen och de inblandade är viktiga för att kunna påbörja ett arbete i syfte om att lösa problemet. Informanterna svarar också att barn bör få extra undervisning angående vad som är acceptabelt och inte acceptabelt att göra på internet. En del av informanterna har även svarat att deras skolor inte förhindrar cyberbullying.

8.2 Intervjuer

I detta avsnitt kommer vi att lyfta det insamlade materialet i form av semistrukturerade intervjuer. Det är fyra lärare i fritidshem som ger oss sina perspektiv på cyberbullying, hur de arbetar för att motverka det, deras arbete med föräldrarna samt vad som kan ligga till grund för att cyberbullying uppstår. Som vi tidigare nämnt har vi använt oss av fyra fasta frågeformuleringar. Svaren som vi har fått av intervjupersonerna har eventuellt byggt på med följdfrågor för att ge studien ett så nyanserat svar som möjligt. För att ta del av intervjufrågorna se *Bilaga 3*.

Här har vi utgått från Alvehus (2019) metod som är att sortera – reducera – argumentera. Nedan följer en redovisning av de svar vi har fått på våra fyra fasta frågeställningar. Vi har valt att sortera svaren utifrån: intervjupersonernas perspektiv på cyberbullying, arbetssätt för att motverka cyberbullying, digitala verktygs påverkan på barnen och intervjupersonernas kunskaper om cyberbullying. Varje fråga redovisas för sig och vi har reducerat bort det som

inte är relevant för sorteringen. Avslutningsvis argumenterar vi det som presenterats med hjälp av våra teoretiska utgångspunkter.

8.2.1 Lärarna i fritidshemmets olika perspektiv på cyberbullying

Alla informanter är enade om att cyberbullying sker och att det är ett fenomen som är svårt att handskas med. Majoriteten av informanterna belyser att cyberbullying är ett fenomen som uppstår bland barn. Lärarna i fritidshemmet behöver kunskap om hur sådana konflikter bör och kan hanteras samt vilka arbetssätt som man kan utgå ifrån. Arbetssätten finns till för att kunna motverka att cyberbullying uppstår bland barn. Dock poängterar vissa informanter att risken för cyberbullying minimeras inne på fritidshemmet i och med att tiden barnen tillbringar med och kring digitala verktyg är reglerad. Här påpekar Andreas på Kotteskolan att de bedriver ett utefritids och att användningen av de digitala verktygen inte är lika stor som det kan vara på andra skolor.

Zara på Kotteskolan säger att hon får oftast höra från barnen när de leker att de talar om de digitala verktygen och spelen som är aktuella i deras vardag. Det kan handla om diskussioner och jämförelser över vilken nivå man är på och vad man har och inte har i ett specifikt spel. Detta sker enligt Zara under fritidstiden. Sådana diskussioner anser Zara kan leda till vidare kränkningar.

Sen är det ju att vi får kanske reda i saker som har hänt och då är ju det att dom har skrivit om varandra på ett tråkigt sätt men väldigt ofta så är det ju hemma man har gjort det och sen blir bråket när man möts i skolan. (Zara)

Zara förklarar att cyberbullying är ett fenomen som uppstår först hemma som sedan följer med till fritidshemmet där barnen möts. Vidare menar hon att diskussionerna för med sig konsekvenser ut i fritidshemmet fast utgångspunkten kan ha varit på hemmaplan. Zara menar att sådana konsekvenser som startar hemma. Kan ske på grund av att barnen anser att det är enklare att skriva eller säga fula saker till varandra när ingen vuxen ser/hör eller är i närheten. Vidare menar hon att barnen kanske avstår från att starta det i fritidshemmet då det finns vuxna i närheten. Däremot nämner hon också att det kan ske sådant uttryck under skoltiden.

Vidare uttrycker Leo att cyberbullying är ett viktigt fenomen som behövs lyftas upp oftare i fritidshemmet och skolan. Leo menar att:

”Det är ett område som är viktig för många elever som kan uppleva att de blir kränkta på det sättet, och därför är det viktigt att man har möjligheten att kunna samtala med alla om just cyberbullying. (Leo)

Leo på Pingvinskolan menar även att det är svårt att avgöra vart kränkningen startade. Han menar att det kan variera beroende på situationen eller sammanhanget.

8.2.2 Arbetssätt att motverka cyberbullying i fritidshemmet

Majoriteten av informanterna är enade om att relationsarbetet med barnen är viktigt. Vidare poängterar informanterna att barnen måste inkluderas i samtalen där de får chansen att delta och uttrycka sig. Ur intervjuerna vi har haft med lärarna i fritidshemmen framgår det att lärarlagen på de olika fritidshemmen arbetar på olika sätt för att förebygga och motverka att cyberbullying uppstår bland barnen. Andreas berättar om ett arbetssätt som de har använt sig av i fritidshemmets undervisning som han namnger för EQ. Andreas förklarar att EQ användes

i form av fyra-hörns-övningar. För att kunna motverka och förbygga att kränkande handlingar uppstår menar Andreas att relationen till barnen har en stor betydelse. Här beskriver Andreas att sådana relationer som deras verksamhet gillar att arbeta med och som bygger upp relationen är genom att "prata med barnen, hitta på saker tillsammans med barnen, diskutera med barnen". Andreas på Kotteskolan menar att genom samtal med barnen kan både relationen och förtroendet till lärarna stärkas.

Utöver relationsarbetet på Kotteskolan nämner Zara även att deras fritidshem arbetar med en mall och bedriver förebyggande arbete kring kränkningar där lärare i fritidshemmet tillsammans med ämneslärare får möjlighet att samtala och samarbeta. Målet med det förebyggande arbetet är enligt Zara att alla vuxna på skolan ska ha samsyn och ett gemensamt språk. Vidare menar Zara även att lärarna ska kunna samtala med barnen om vad som anses vara rätt och fel samt vad man får göra och inte göra.

Leo lyfter även upp att Pingvinskolan förhåller sig till en mall och har samtal med barnen. Dessa samtal kan ske under samlingen där bland annat konflikter och konsekvenser diskuteras med hela gruppen.

Vi använder oss av en kränkingsblankett som är som en slags händelserapport. Under samlingar så pratar vi med eleverna om vad som har hänt, sedan lyfter vi upp händelsen med klassläraren och kuratorn, som slutligen skickar in rapporten till rektorn. Därifrån ringer rektorn till föräldrar om vidare åtgärd. Detta är en mall som vi förhåller oss till och arbetar med. När det gäller elever som blir kränkta. (Leo)

Zakaria som även arbetat som rytmiklärare belyser rollspel och teater som ett arbetssätt där syftet och ändamålet är att förebygga och motverka cyberbullying. Rollspelet sker i form av en gestaltning på hur kränkande handlingar kan se ut och vilka konsekvenser som kan uppstå i följd av detta. Zakaria poängterar dock även att barnen ibland väljer att inte delta i fritidsundervisningen vilket kan resultera i att barnen missar relevant kunskap i ämnet.

En gemensam faktor som informanterna lyfter är dialogen mellan fritidsverksamheten och vårdnadshavare där majoriteten instämmer att dialogen är viktig. Informanterna menar att det är viktigt att föra samtal med vårdnadshavare och uppdatera de om deras barns ageranden. Andreas påpekar att samtalen med vårdnadshavare kan ibland vara utmanande. Han anser att fritidshemmet har bra kontakt och relation med vårdnadshavare men för vissa vårdnadshavare så anses fritidshemmet som en arena där lärarna i fritidshemmet passar deras barn. Vidare menar han att föräldrarna hade kunnat sätta sig in mer i vad som händer även på fritidshemmet och inte enbart på vad som sker i skolan.

I Leos mening sker dialogen med vårdnadshavarna i samband med utvecklingssamtal och vid speciella tillfällen där lokalerna visas för vårdnadshavarna.

Vi bjuder in föräldrar till lokalerna där dom får se hur det ser ut och hur vi jobbar. Då går vi igenom hur det har sett ut, om det hänt något speciellt eller om vi har något som vi vill ta upp och prata om. (Leo)

Leo poängterar att sådan tillfällen har bidragit med att samarbetet blir mer komplett. På samma sätt lyfter Zakaria från Pingvinskolan upp öppet hus som vårdnadshavarna blir inbjudna till. Zakaria säger följande:

"Vi går här tillsammans igenom vad som hänt, speciella händelser, som behövs gå igenom och diskuterar detta med föräldrarna." (Zakaria)

Här sker det dialoger med vårdnadshavarna om hur det ser ut i verksamheten. Utöver det menar informanterna att lärare i fritidshemmet samtalar med vårdnadshavare om vad som har skett under dagen när det är upphämtning eller via samtal.

En annan gemensam faktor som informanterna är eniga om är att vårdnadshavare blir kontaktade när kränkande handlingar uppstår om lärarna i fritidshemmen tillsammans med barnen inte reder ut situationen. Zara menar att det är viktigt med att det sker samarbeten mellan lärare i fritidshem, barnen och vårdnadshavare för att kunna tillsammans lösa konflikterna. Zara säger följande: “det är ju därför vi är team det är inte en som ska lösa allting det är det bästa av allt på fritids.”

8.2.3 Spel och digitala verktygs påverkan på barn i fritidshemmet

Leo förklarar att de digitala verktygen har en positiv påverkan på barnen. Här menar Leo att användningen av de digitala verktygen kan användas i syfte av att skapa nya relationer och grupper genom att hitta varandra utifrån det gemensamma intresset. Leo beskriver intressen såsom “tv-spel som FIFA” som är ett fotbollsspel. Leo anser att de digitala verktygen kan användas av barnen i ett positivt förhållande, detta genom att barnen kan föra trevliga diskussioner genom att exempelvis spela tv-spel tillsammans. Zakaria på Tigersskolan menar i sin tur att digitala verktyg påverkar leken i fritidshemmet och ser en återspeglning av internetspelens strategiska antaganden i leken på skolgården. Vidare menar Zakaria att barnen väljer att använda pinnar och alla slags verktyg och redskap som finns tillgängliga som vapen och att mycket av leken på skolgården handlar om krig. Zakaria berättar att “eleverna delar upp sig i lag och låtsas skjuta varandra”. Vidare menar Zakaria även att de digitala verktygen påverkar barns beteenden negativt samt att cyberbullying har blivit allt för vanligt bland barn eftersom teknologin har utvecklats och blivit en del av barns vardag. Andreas lyfter även fram påverkan ur ett hälsoperspektiv och menar att digitala verktyg kan påverka barnens fysiska aktivitet på ett negativt sätt.

Det är lite, det är ju den. Alltså har man barn som har gått på vanligt inne fritids och så har man suttit med dessa digitala verktyg under en längre tid och så kommer man hem och så sitter man med dessa digitala verktyg igen. Då har de ju inte någonstans något tillfälle för att röra på sig vilket då digitala verktyg ger en påverkan av att elever blir mycket stillasittande. (Andreas)

Zara lyfter hur digitala verktyg påverkar barnen ur ett ekonomiskt perspektiv då enligt henne är barnen snabba med att påpeka om vad det ena barnet har men inte den andra. Hon menar att dessa jämförelser ibland kan gå överstyr och att dessa diskussioner påverkar barnen på ett negativt sätt. Vidare menar Zara även att barnen har svårt att släppa ämnet och diskussionerna dras in till fritidshemmet.

8.2.4 Informanternas kunskaper om cyberbullying.

Zara som jobbat i fritidshemmet under en längre period menar att telefonen har gjort det enklare för cyberbullying att ske. Enligt henne har hon sett hur den teknologiska utvecklingen i form av telefonen har bidragit till att barn har lättare att exkludera varandra ur diskussioner på till exempel Snapchat eller Instagram.

Andreas lyfter upp spelen Roblox och Minecraft. Som är populära spel bland barnen på Kotteskolan. Enligt honom hamnar barn som inte spelar dessa spel utanför och exkluderas från

gemenskapen. Men Andreas poängterar samtidigt att denna form av exkludering kan vara omedveten hos barnen. Barnen som däremot spelar dessa spel kan hamna i konflikter, "det händer att diskussioner uppstår bland barnen, att de förstör för varandra och skriver elaka kommentarer om varandras världar och så", fortsätter Andreas.

Zakaria berättar en omtalad händelse som inträffat i Göteborg.

Jag har tidigare hört om en situation med nätmobbning där några skolor i Göteborg för några år sedan hade stora rubriker. De va ju sånt med instagram. Vad jag har hört eskalerade det till något jättestort, där elever blir inblandade, föräldrar blir inblandade, personal och rektor. Men också polisen. (Zakaria)

Däremot lyfter inte Zakaria upp egna exempel ur fritidsverksamheten han är aktiv i eller som han själv har fått hantera under sina verksamma år.

I sin tur lyfter Leo upp programmet Kahoot som är ämnat som ett undervisningstillfälle i syfte att variera undervisningen samt repetera. Trots att programmet är ämnat enligt Leo i fritidshemmet som undervisningssyfte lyckas barnen med att hamna i konflikt eftersom de väljer att använda smeknamn, fula ord och annat istället för sina vanliga namn.

Vi kör kahoot. det är det spelet ni kanske hört om med frågor. När man från start ska skriva in sitt namn så ser man ju på den stora skärmen att eleverna inte skriver in sina vanliga namn. Vissa elever skriver istället elaka kommentarer som din bajskorv eller Adamluktarprut2. (Leo)

9 Analys

I detta kapitel analyserar vi och tolkar innehållet med utgångspunkt i de olika teoretiska utgångspunkterna. Eftersom denna studie baseras på både en enkät och intervjuer kommer analysen att delas upp i två olika kategorier. Den första kategorin kommer behandla analys av enkäten där fokus läggs på att lyfta olika strategier för att motverka cyberbullying. Den andra kategorin fokuserar på intervjuerna och de olika intervjupersonernas svar.

Kapitlet analys knyts an med en underrubrik som tar upp likheter och skillnader mellan intervjupersonerna.

9.1 Analys av enkäten

Utifrån svaren på *figur 1* där 43,90% svarade att de mött på cyberbullying ibland (1–2 gånger i månaden). Det går att dra slutsatsen att cyberbullying är ett faktum och inträffar i olika fritidsverksamheter. Resultatet visar också på att cyberbullying inte är den vanligaste förekommande typen av kränkande handling eftersom det enbart var 12,20% som svarade att det sker ofta (1–2 gånger per vecka). Dessutom svarade 35,70% att det sker sällan (1–2 gånger per år). *Figur 1* går dock inte att sammankoppla med en av våra teorier då svaren enbart visar hur ofta lärarna i fritidshemmen möter på cyberbullying.

Det normkritiska perspektivet (Eek-Karlsson & Elmeroth, 2012) förespråkar att lärare i fritidshem ska arbeta med barnen om frågor som rör ömsesidig respekt och allas lika värde. Detta kan lärare i fritidshemmet göra genom exempelvis rollspel eller olika övningar och undervisningsmoment. Att informanterna ser perspektivet som relevant stärks av svaren på fråga 9 i enkäten (*se figur 3*) och som även stärks av Kernell (2010) och Thornberg (2020). Ur *figur 3* går det att utläsa att majoriteten av informanterna har svarat att rollspel är ett bra arbetssätt att motverka cyberbullying på.

En analys av svaren utifrån det relationella perspektivet resulterar i att en del av lärare i fritidshem anser att deras fritidsverksamhet arbetar aktivt med att uppmärksamma vårdnadshavarna. Genom att belysa vilka för och nackdelar sociala medier har på barnens relationer gentemot varandra (*se figur 4*). Detta överensstämmer med Skolverket (2019) som menar att fritidshemmet ska vara den drivande parten med ändamål om att ett sådant samtal hålls. Utöver det lyfter Espelage & Hong (2016) även betydelsen med att vårdnadshavarna talar med deras barn om internetsäkerhet och vad som bedöms vara negativt, samt hur man handskas med det som anses vara negativt på internet. Vidare menar Melander (2019) att samtalet mellan lärare i fritidshem och barn samt lärare i fritidshem och föräldrar är viktigt. Lilja (2013) påpekar också att “sociala relationer mellan lärare och elever och mellan eleverna har betydelse” (s. 23).

Cohens konfliktpyramid (Hakvoort, 2020) innebär fyra viktiga nivåer där nivå nummer två handlar om att lösa konflikter genom diskussion med både barn och lärare i fritidshemmet. Utifrån sammanställningen på fråga 7 i enkäten (*se figur 2*) är det många informanter som svarat att fritidshemmet ska föra diskussioner med de inblandade. Sedan följa upp det med hjälp av dokumentation. Detta överensstämmer med nivå två i Cohens konfliktpyramid (Hakvoort, 2020). Ur *figur 4* som sammanställer fråga 10 i enkäten kan vi också utläsa att majoriteten av informanterna, tillsammans med barnen sätter sig ner och diskuterar vad som har hänt. Här ska

de tillsammans komma fram till en lösning på problemet på ett konstruktivt sätt. Vilket går samman med steg två i Cohens konfliktpyramid (Hakvoort, 2020). Detta i sin tur överensstämmer med svaren på fråga 8 (se figur 3). Utifrån det insamlade materialet från enkätundersökningen går det att dra slutsatsen att majoriteten av informanterna är enade om att i förstahand ta reda på vad som hänt, ha en dialog med de inblandade och försöka hantera konflikten på plats. Om de inblandade inte kan finna en lösning på problemet kopplas en tredje part in som informeras. Det kan då vara vårdnadshavarna eller huvudmannen och därefter fortsätter diskussionen.

9.2 Analys av intervjuerna

Zara berättar om att Kotteskolan använder specifika undervisningstillfällen, för att föra en dialog med barnen om vad som anses vara rätt och fel att göra på internet. Vilket har utgångspunkt i det normkritiska perspektivet. Som bland annat förespråkar jämlikhet och allas lika värde. Andreas berättar att Kotteskolan arbetat med EQ som står för "emotionell intelligenskvot" (Alteryd & Alteryd 2022). EQ övningar innebär att barnen tillsammans lär sig: social skicklighet, entusiasm, tålmod och medkänsla (Alteryd & Alteryd 2022). Vilket stämmer överens med den relationella pedagogiken som Holmberg (2020) beskriver eftersom EQ övningar kan bland annat handla om frågor som inkludering och exkludering. Vidare lyfter Zakaria på Tigerskolan att deras fritidshem har arbetat med rollspel. Dock inte med just cyberbullying i grunden. Däremot instämmer Zakaria att rollspel är ett fungerande verktyg i fritidshemmet för att göra barnen medvetna om deras omvärld. Rollspel kan vara ett exempel på en praktikgemenskap som Holmberg (2020) beskriver. Vidare beskriver Kernell (2010) och Thornberg (2020) gestaltning som en arbetsmetod. Gestaltning ska underlätta för barn och bidrar med kunskap kring att stå upp för sina egna åsikter. Dessutom ska det även bidra med att barnen ska våga fråga om hjälp från någon annan individ. Leo på Pingvinskolan menar däremot att under samlingsstillfällena kan man lyfta frågor som ömsesidig respekt och allas lika värde vilket kopplas till det normkritiska perspektivet. Eftersom perspektivet förespråkar jämlikhet mellan alla. Både EQ arbetet och rollspel/gestaltning kan kopplas till Hakvoorts (2020) nivå ett i Cohens konfliktpyramid. Nämligen att fritidshemmet ska vara en miljö som förebygger kränkande handlingar.

Det relationella perspektivet (Holmberg, 2020) förespråkar en pedagogik som ska anpassa sig och inkludera alla barn när det kommer till undervisningens innehåll. Barnens tankar och åsikter måste vägas in i planeringen för ett undervisningstillfälle. Det relationella perspektivet överensstämmer med det Andreas lyfter under intervjun och bidrar till djupare förståelse. Andreas nämner "samtalet" med barnen och tar upp hur deras tankar är viktiga för fritidshemmet. Leo nämner också i sin tur samtalet som strategi och arbetsredskap och menar att en kontinuerlig dialog mellan lärarna i fritidshemmet och barnen är viktig för att bibehålla en trevlig stämning i skolmiljön vilket stämmer överens med Lilja (2013).

Det relationella perspektivet förespråkar vikten av alla relationer. Vilket diskuteras av både Zara och Andreas som nämner att relationen med vårdnadshavarna kan vara utmanande. Däremot påpekar både Zara och Andreas att resultatet av denna relation kan leda till att det motverkar framtida kränkningar. Leo menar att samtalet med vårdnadshavare enbart gynnar fritidsverksamheten och lyfter även att tamburkontakten är viktig för att kunna uppdatera vårdnadshavare om vad som har hänt. Utöver det påpekar Zara på Kotteskolan att trots dialogen med vårdnadshavarna så är det fortfarande mycket som inte kommer upp till ytan. Skolverket (2021) belyser att cyberbullying kan ske dygnet runt. Enligt Skolverket (2021) kan cyberbullying nå ut till utomstående individer som inte har en koppling till de inblandade. Via

tillexempel sociala medier. På så sätt kan cyberbullying fortsätta utanför vårdnadshavarnas och fritidsverksamhetens makt.

Intervjupersonerna fick bland annat svara på om hur de ser på cyberbullying. Intervjupersonerna anser att cyberbullying är ett svårhanterat fenomen. Andreas och Zara instämmer att det lärarna i fritidshemmet får göra när cyberbullying inträffar är att de får prata, diskutera och tillsammans komma fram till en konstruktiv lösning. Vilket även Thornberg (2020) förespråkar. Det vill säga att man behöver reda i problemet och tillsammans med barnen komma fram till en lösning. Vilket överensstämmer med nivå två i Cohens konfliktpyramid (Hakvoort, 2020) som handlar om hantering i form av en diskussion mellan de inblandade. Leo instämmer och menar att dialogen mellan fritidsverksamheten och vårdnadshavare också är viktig. Vilket överensstämmer med nivå tre i Cohens konfliktpyramid (Hakvoort, 2020). Eftersom en tredje part kopplas in för att lösa och hantera konflikten med hjälp av en dialog.

10 Slutdiskussion

I detta kapitel diskuteras resultatet och metoddiskussion. En slutsats dras och vidare arbete med fortsatt forskning lyfts. Vi har valt att dela in resultatdiskussionen i två kategorier. Detta för att tydliggöra svaren på studiens frågeställningar och uppnå syftet.

10.1 Resultatdiskussion

I detta kapitel diskuteras studiens resultat av intervjuerna och enkäten i förhållande till tidigare forskning och kunskapsläge. Utöver det diskuteras resultatet i relation till studiens syfte. Som är att illustrera perspektiv lärare i fritidshem har om cyberbullying samt identifiera arbetssätt som lärarna i fritidshemmet kan använda för att motverka cyberbullying. Utöver detta besvarar vi även studiens frågeställningar som är:

- Hur vanligt förekommande är cyberbullying enligt lärarna i fritidshemmen?
- Vilka arbetssätt finns det som lärarna i fritidshemmet kan använda för att motverka cyberbullying?

10.1.1 Lärare i fritidshemmets perspektiv på cyberbullying

Vi har samlat in information via semistrukturerade intervjuer och en enkätundersökning. Med hjälp av dessa två metoder klargör vi i denna studie hur lärarna i fritidshemmet ser på cyberbullying men även hur de arbetar för att motverka det. Intervjuerna med Andreas och Zakaria visar att cyberbullying finns med i det vardagliga arbetet genom Kahoot och Minecraft. Det insamlade materialet intygar att fenomenet cyberbullying är något som lärare i fritidshemmen är medvetna om och där slutsatsen, bland annat, landar i att fenomenet blivit vanligare bland barn (se *figur 1*). Detta framkommer även ur Zaras intervju, där hon menar att användningen av digitala verktyg har ökat. Detta stämmer överens med vad Ekman (2016) diskuterat. Där författaren poängterar att risken för att ett barn bli utsatt för cyberbullying ökar ju större användningen av digitala verktyg barnet har. I och med att digitala verktyg blivit allt vanligare bland barn och dessutom att användning av digitala verktygen har ökat kan slutsats dras om att risken till att bli utsatt för cyberbullying höjts. Detta är något som stärks av tidigare forskning då Espalage och Hong (2016) intygar att cyberbullying blivit ett stort problem att Kanada infört lagen "Protecting Canadians from Online Crime Act" som ska motverka cyberbullying. Samtidigt lyfter Plowman och Mcpack (2013) upp att barn är födda i en digitala värld med mycket teknologi och menar att barnen redan vid ung ålder har kunskaper och erfarenhet om teknologin och på vilket sätt det används.

Fenomenet cyberbullying beskrivs i både ett positivt men även ett negativt sammanhang. Det positiva användandet av digitala verktyg stöds av Petterson (2014). Hon poängterar och förklarar att spel är en arena där barnen kan lära sig att utvecklas. Vidare menar hon även att barn via spel tränar på att utveckla sin sociala och kreativa förmåga. Tv/datorspel är ett ämne som vi ofta diskuterat under studiens gång och som även Andreas och Leo framhäver. Leo förklarar att digitala verktyg kan användas med ändamål om att skapa relationer bland barnen. Detta sammanfaller med våra egna erfarenheter och åsikter eftersom vi personligen också använder sociala medier och spel för att kommunicera med omvärlden. Plowman och Mcpack (2013) instämmer och menar att barn använder digitala verktyg i syfte om att kommunicera med varandra. En sak som är viktig att ha i åtanke däremot är att ett barn i årskurs 1 eller 2. Inte är lika beroende av att kommunicera med sina vänner med hjälp av digitala verktyg som en

tonårig eller en vuxen (Ekman, 2016). Vidare hävdar Ekman (2016) också att om föräldrarna skjuter upp mediaanvändningen hos unga barn skyddar man dem indirekt från allt som finns på internet. Men i nästa mening menar Ekman (2016) samtidigt att barn exkluderas från sociala sammanhang om de inte har en mobiltelefon.

Hinduja och Justin (2008) menar att ökningen av cyberbullying bidrar till negativa konsekvenser inte minst i frågan om den psykiska hälsan. Samtidigt som vi använder sociala medier i kommunikativt syfte är vi medvetna om och instämmer med Hinduja och Justin (2018) att cyberbullying har negativa effekter på barn. Intervjupersonen Zakaria menar även Andreas instämmer att användningen av digitala verktyg kan medföra negativ påverkan på barns psykiska och fysiska hälsa. Zara lyfter upp att barn använder mobiltelefoner och hur lätt det är att exkluderas, vilket också Andreas hävdar i sin intervju. Detta stämmer väl överens med Ekman (2016) som påpekar att barn riskerar att exkluderas från sociala sammanhang. Leo däremot anser att digitala verktyg kan användas i positivt syfte i form av relations bildning.

10.1.2 Arbetssätt för att motverka cyberbullying

Utifrån studiens resultat kan vi dra slutsatsen att samtalet är en viktig process som alla deltagare i enkätundersökningen har gemensamt. Som tidigare nämnts är relationer, kontakt och samtal något som även alla fyra intervjupersoner lyft upp. Vi kan också avläsa från *figur 2* att 46,9% ser samtalet som arbetsredskap, samtidigt som i *figur 3* hänvisar 32,7% till samtal mellan skolkurator och barnen. Utöver detta anser 39,8% att fritidshemmet använder "strategier för att hanterar elever som utsatts för nätmobbning där man går igenom och pratar om problem för att sedan hitta en lösning" (se *figur 4*). Samtidigt menar 29,6 % (se *figur 4*) att de upplever att deras respektive arbetsplats använder sig utav strategin som innebär "ökad inflytande för föräldrar genom information och samtal i skolan om vilka för och nackdelar internetet och sociala medier har för barns relationer i skolan/fritidshem". Baserat på detta kan man sammanfatta att samtalet och informationsutbyte mellan verksamheten och hemmet är väsentligt för barnens välmående. Relationer och kontakt med vårdnadshavare lyfter även alla våra intervjupersoner upp och menar att det är bland den viktigaste strategin som deras respektive fritidshemsverksamhet använder för att motverka och förebygga cyberbullying. Detta kan sammanfattas i att flertal av informanterna i denna studie förespråkar att dialogen med de inblandade är det viktigaste i konflikthanteringsprocessen.

Denna konflikthanteringsprocess stärks i sin tur av Cohens konfliktpyramid. Hakvoort (2020) förklarar att nivå två *hantering* förespråkar att alla inblandade ska sätta sig ner och diskutera om vad som har hänt. Via denna diskussion ska lärarna i fritidshemmet samla in kunskap och lösa problemet på ett konstruktivt sätt. Vi har nu presenterat nivå två i Cohens konfliktpyramid. Hakvoort (2020) förklarar dock att det finns fyra olika nivåer. Enligt Hakvoort (2020) innebär nivå ett att *förebygga* eventuella kränkande handlingar. Detta kan kopplas till Zara och Andreas som förklarar att Kotteskolan reglerar användningen av de digitala verktyg som finns. Dessutom bedriver Kotteskolan ett utefritids vilket indirekt förebygger cyberbullying. Zakaria lyfter rollspel som är ett förebyggande arbete mot cyberbullying och som stärks av Kernell (2010) och Thornberg (2020) i form av gestaltningen. Leo i sin tur lyfter att lärarna i hans fritidsverksamhet använder samlingen som ett verktyg för att diskutera eventuella händelser som inträffat. Dessa arbetsmetoder innefattar att lärarna i de olika fritidshemmen är medvetna och arbetar förebyggande. Med ändamål om att se till så att fritidshemmets miljö är en trygg, inkluderande och säker plats för alla barn. Den tredje nivån *hjälp* innebär enligt Hakvoort (2020) att en tredje person som hjälper till att lösa konflikten. Den tredje personen i denna studie, som alla deltagare är överens om, är barnens vårdnadshavare. Den sista nivån *stopp*

menar Hakvoort (2020) ska användas när ett barn börjar agera hotfullt mot en lärare. Detta har vi dock inte stött på i vår studie. Däremot förespråkar nivå fyra även att lärarna i fritidshemmet ska ge barnen en förklaring på vad som är acceptabelt och inte acceptabelt att göra inne i fritidshemmet. Detta kan kopplas till Leo som använder samlingen som ett verktyg för diskussion med barnen.

Ett annat arbetssätt som går att använda när cyberbullying har uppstått i fritidshemmet är NVC (Nonviolent Communication). NVC förespråkar att lärarna i fritidshemmet ska agera på ett konstruktivt förhållningsätt (Göthlin & Widstrand, 2015). Samtalet med de inblandade blir avgörande för att lösa konflikten vilket majoriteten av alla deltagarna i denna studie håller med om. Med ett konstruktivt förhållningsätt menar vi att lärarna i fritidshemmet inte alltid kan hitta en ultimata lösning på en konflikt. Diskussionen fram till att man hittar en lösning på konflikten blir då viktigare än själva lösningen (Göthlin & Widstrand, 2015). Detta går att kopplas till Martinez (2020) som förespråkar ansvarsfull kommunikation. I samtalet som Göthlin och Widstrand (2015) diskuterar kan lärarna i fritidshemmet då implementera Martinez (2020) teori om att uppmärksamma barnen på vad som är acceptabelt och inte acceptabelt att göra på internet. På så sätt skyddar man barnen från att kränka eller själva bli kränkta på internet.

Utöver NVC vill vi även lyfta Berne m.fl. (2019) som ger oss ett exempel från ett ungdomsperspektiv. Författarna berättar i sin artikel om hur ungdomar anser sig själva kunna motverka cyberbullying. Dessa ungdomar vill genom deras personliga upplevelser nå ut till den yngre generationen för att påvisa att cyberbullying kan skada deras hälsa. Berne m.fl. (2019) samt Espelage och Hong (2016) instämmer att konsekvenserna av cyberbullying kan skapa depression och ångest men även dålig självkänsla hos den utsatta (se även Hinduja och Justin, 2008). Vi vill poängtera att om lärarna i fritidshemmet och vårdnadshavarna däremot inte hittar någon lösning med hjälp av samtal med de inblandade kan Espelage och Hong (2016) teori kring en antimobbingsprogram möjligtvis inledas. Där fritidsverksamheten och vårdnadshavare har en tydlig och kontinuerlig dialog med varandra för att ha större kontroll över barnens beteende i och utanför fritidshemmet.

Som hjälp till fritidshemmet vill vi även lyfta den traditionella skolan i denna studie. Lärarna i fritidshemmet ska förhålla sig till de riktlinjer som står skrivna i Lgr 11 (Skolverket, 2019). På samma sätt ska skolan förhålla sig till läroplanen och de mål som finns skrivna i Lgr 11 (Skolverket, 2019). Detta stoppar inte en erfaren lärare från att blanda in fundamentala frågor i undervisningen som till exempel mänskliga rättigheter, jämlikhet och allas likavärde. Vilket stämmer överens med det normkritiska perspektivet. Däremot har lärarna i fritidshemmet större möjligheter att arbeta med konflikthantering, rollspel, den känslomässiga och den sociala inläringen med barnen än vad den traditionella skoldagen har. Dock ska detta vara meningsfullt för barn eftersom fritidshemmet ska erbjuda en meningsfull fritid som innebär att all undervisning som sker ska vara frivillig (Skolverket, 2019). Vi vill poängtera att lärarna i fritidshemmet har större möjlighet att arbeta med att förebygga cyberbullying men det innebär inte att detta sker. Det kan finnas lärare i fritidshemmet som inte känner sig bekväma i rollen som konflikthanterare eller som saknar kunskaper om hur man ska handskas med cyberbullying. Vilket stämmer överens med de 59,20% av informanterna som har svarat (*se figur 3*) att de anser att lärarna i fritidshemmet behöver en utbildning över hur man kan handskas med kränkande handlingar. Det finns även 35,70% av informanterna (*se figur 3*) som har svarat att de behöver ökad stöd i fritidshemmet. Medans 39,80% av informanterna (*se figur 3*) har svarat att flera strategier behövs för att motverka cyberbullying.

Däremot kan vi utifrån enkätundersökningen även dra slutsatsen att informanterna anser att rollspel (*se figur 3*) kan användas som ett verktyg för att motverka cyberbullying. Vi vill poängtera att fritidshemmet ska vara en meningsfull plats för barnen (Skolverket, 2019). Problemet blir att barnen som inte ser rollspel som något meningsfullt tenderar att göra något annat och då har fritidshemmet inte alla barns uppmärksamhet. På så sätt går det att argumentera för att ett undervisningstillfälle, dedikerad till att diskutera frågor som känslor, empati, kommunikation, rasism, likabehandling och ömsesidig respekt. Fungerar bättre under den traditionella skoldagen då alla barn är samlad på ett och samma ställe. Vilket Zara på Kotteskolan nämner under intervjun. Dock vill vi hävda att det blir under en begränsad tid eftersom skolan måste följa schemat. Tid som finns på fritidshemmet.

Vill vi hävda att svaren vi har fått på enkätundersökningen och intervjuerna sammanfaller med det normkritiska perspektivet (Eek-Karlsson & Elmeroth, 2012), relationella perspektivet (Holmberg, 2020; Lilja, 2013; Martinez, 2020) samt Cohens konfliktpyramid (Hakvoorta, 2020) som förespråkar att lärarna ska ha kunskap inom konflikthantering och dessutom förhåller sig till de fyra nivåerna som finns i pyramiden. Vi vil poängtera att den tidigare forskningen har varit till stor hjälp i diskussionen av resultatet. Sammanfattningsvis vill vi hävda att studiens innehåll besvarar syftet och frågeställningar.

10.2 Likheter och skillnader mellan intervjupersonerna i de olika fritidshemmen

Zara och Andreas påpekar att risken till att cyberbullying uppstår är låg eftersom Kotteskolan har reglerat användningen av digitala verktyg. Här bedriver Kotteskolan ett utefritids som har begränsat användningen av digitala verktyg vilket går ihop med nivå ett i Cohens konfliktpyramid *förebygga*. Kotteskolan väljer att utnyttja närliggande miljö och lägger inte så pass mycket vikt på de digitala verktygen. Här ägnar lärarna i fritidshemmet enligt Zara och Andreas mer tid åt att vara tillgängliga och närvarande ute på rasterna. Detta stärks även av Hjalmarsson och Odenbring (2021) som påpekar att lärarna alltid bör vara tillgängliga och närvarande både i utemiljöer och inne i fritidsverksamheten.

I övrigt kan vi ur intervjuerna dra slutsats att fritidsverksamheterna arbetar på liknande sätt i och med att samtalet är ett viktigt verktyg och redskap i konflikthanteringen. En annan likhet är också att fritidsverksamheterna vill lösa konflikterna på plats och väntar med att blanda in föräldrarna. Utöver detta kunde vi även identifiera vissa skillnader. Leo på Pingvinskolan påpekar även att de använder samlingstillfällen i fritidshemmet för att lyfta kränkningar och allmänna händelser som inträffat under skoldagen. Genom att göra detta menar Leo att barnen får samtala om händelserna som inträffat och tillsammans komma på lösningar. Detta är något som ingen av de andra intervjupersonerna lyft upp under våra intervjuer. Utöver detta talar Leo om vikten med att föra dialog med vårdnadshavare vid hämtning och lämning av barnen. Här samtalar lärarna i fritidshemmet med vårdnadshavarna om vilka händelser som har uppstått under fritidsdagen och vårdnadshavarna har också möjlighet att informera om händelser hemma. Utifrån intervjun med Leo kan slutsats dras att Pingvinskolan har ett mål om att kunna bilda behagliga relationer mellan fritidsverksamheten och barnets vårdnadshavare. Detta för att kunna förebygga och motverka kränkande handlingar som kan uppstå i och utanför fritidshemmet. Tamburkontakten blir på så sätt ett tillfälle där lärarna kan föra en dialog med vårdnadshavarna och berätta om hur det går och vad som hänt under skoldagen och vårdnadshavaren kan göra lika så. Detta arbetssätt stärks även av Skolverket (2022). Zara

poängterar även att cyberbullying startar hemma och följer med till fritidshemmet där barnen möts. Skolverket (2021) menar däremot att cyberbullying inträffar först under skoldagen som sedan följs med hem i form av ett sms eller via sociala medier. En annan skillnad som vi kan anmärka är att Zara menar att cyberbullying startar hemma däremot menar Leo att det är svårt att avgöra vart kränkningen startar samtidigt som Skolverket (2021) menar att cyberbullying inträffar först under skoldagen.

10.3 Metoddiskussion

Efter inledande diskussioner i gruppen kom vi fram till att vi ville prova göra en så kallad mixedmetod. Vilket innefattar både semistrukturerade intervjuer och en enkätundersökning (Ahrne & Eriksson-Zetterquist, 2015). Den kvantitativa metoden har givit studien en statistisk insamling (Ahrne och Eriksson-Zetterquist, 2015). Som i vårt fall kommer från enkätundersökningen. Där vi har fått fram ett resultat på hur lärare i fritidshemmen ser på cyberbullying och hur man kan arbeta för att motverka fenomenet.

När det kommer till den kvalitativa metoden har vi valt att förlita oss på semistrukturerade intervjuer (Ahrne & Eriksson-Zetterquist, 2015). Vi valde att ta hjälp av semistrukturerade intervjuer och inte strukturerade intervjuer för att kunna öppna upp dialogen och kunna följa upp relevanta svar med eventuella följdfrågor. Detta för att kunna få en djupare förståelse kring cyberbullying samt för att enkätundersökningen inte kan erbjuda oss ett lika nyanserat svar som en intervju. Som vi tidigare nämnt i studiens genomförande har vi dock under arbetes gång haft en tuff utmaning med att få med personer som ville delta i studiens mixed metod. Men efter diskussioner i gruppen kom vi fram till eventuella tillvägagångssätt för att kunna uppnå vårt mål. Vi var medvetna om att intervjuer och enkätundersökning skulle leda till eventuellt extra arbete men eftersom vi var tre som skrev denna studie ansåg vi att det gick att genomföra.

Intervjupersonerna och informanternas deltagande har bidragit till att vi har kunnat svara på studiens syfte och frågeställningar. Vi har haft goda och trevliga samtal med intervjupersonerna som flutit på bra. Med hjälp av det inspelade och transkriberade materialet har vi i efterhand kunnat gå tillbaka och reflektera över det som tagits upp. Intervjuerna varade mellan 20–30 minuter. Därav finns mycket i denna studie som inte kommit till ytan. Detta har däremot att göra med att vi reducerat i innehållet och valt ut det som är mest relevant för studiens syfte och frågeställningar (Alvehus, 2019). Att ha en mixed metod har bidragit till att vi kunnat få en allmän förståelse, men även djupare förståelse, kring hur lärare i fritidshem ser på cyberbullying och lärarna i de olika fritidshemmen arbetar med att motverka fenomenet.

Vi är medvetna om att studiens utformning hade kunnat bli ännu bättre. Med facit i hand inser vi att frågorna i enkäten hade kunnat omformuleras på ett annorlunda sätt som skulle kunna göra innehållets resultat ännu bättre. När det kommer till intervjuerna vill vi hävda att innehållet som genereras är mer nyanserat och djupgående till skillnad från enkäten. En viktig sak däremot som vi kommit fram till i efterhand är att intervjuerna blir bättre om man tränar på frågorna i förhand. Vi upplevde att den sista intervjun genererade bättre svar än de första. Dock går det att argumentera att vi på slutet av studien visste mer om ämnet och kunde på så sätt ställa bättre och relevanta följdfrågor.

10.4 Slutsats

Lärarna i fritidshemmet som vi intervjuat har givit oss någorlunda liknande svar kring hur de arbetar med cyberbullying på respektive fritidshem. Intervjupersonerna har delgivit att lärarna i fritidshemmet har en betydande roll och att de måste se cyberbullying som ett allvarligt problem som ska tas itu med så fort det uppstår. Intervjupersonerna är även medvetna om barnens användning av digitala verktyg samt hur användningen kan bidra till en negativ påverkan. Deltagarna i enkätundersökningen ger oss en tydlig förståelse om hur fritidshemmet aktivt måste arbeta med olika strategier för att förebygga och motverka cyberbullying. Genom att arbeta med kränkande handling med barnen som utgångspunkt anser alla deltagare att barnen får en tydligare förståelse av hur det kan se ut samt hur man kan hantera det.

10.5 Vidare forskning

Vi föreslår fortsatt forskning som upplyser oss om barns perspektiv på cyberbullying. Vi har enbart vuxnas perspektiv i denna studie. Genom att samtala och observera verksamheterna hade vi kunnat skriva denna studie från en annan synvinkel. Vidare hade fortsatt forskning även kunnat framhäva socioekonomiska perspektiv och om det har någon påverkan på cyberbullying bland barn. Samt det kategoriska perspektivet där man jämför det kategoriska perspektivet mot det relationella perspektivet. Här kan man lyfta upp det från den som utsätter någon för en kränkning i jämförelse med den som blir kränkt. Genusperspektivet är något som också hade kunnat undersökas ytterligare. Vi anser att enkätundersökningen kan erbjuda många svar på en fråga, men att svaren man får inte är nyanserade. Intervjuer däremot erbjuder djupare och mer nyanserade svar. Vi rekommenderar vidare forskning att lägga ner större vikt på intervjuer.

11 Referenslista

Ahrne, G., & Eriksson-Zetterquist, U. (2015). Intervjuer. Ahrne, G., & Svensson, P. (Red.) (2015). *Handbok i kvalitativa metoder*. Stockholm: Liber.

Alteryd, S., & Alteryd, Å. (2022). *EQ - emotionell intelligens*.
<https://www.eqverkstan.se/butiken/fbclid=IwAR16FruXaPuVUZPLVmCSWuquxpxKnSaiIvtrxCEX2Rbg6sL-MWYNBwN8yz4>.

Alvehus, J. (2013). *Skriva uppsats med kvalitativ metod: En handbok*. (2 uppl). Stockholm: Liber.

Barmark, M., & Djurfeldt, G. (2020). *Statistisk verktygslåda 0: Att förstå och förändra världen med siffror*. (2 uppl). Lund: Studentlitteratur.

Berne, S., Frisé, A., & Oskarsson, J. (2019). High school students' suggestions for supporting younger pupils counteract cyberbullying. *Scandinavian Journal of Psychology*, 61(1), 47–53. <https://doi.org/10.1111/sjop.12538>

Denscombe, M. (2018). *Forskningshandboken*. (4 uppl). Lund: Studentlitteratur.

Eek-Karlsson, L., & Elmeroth, E. (2012). Ett normkritiskt perspektiv. I E. Elmeroth (Red.), *Normkritiska perspektiv: i skolans likabehandlingsarbete* (s. 121–130). Studentlitteratur. Lund: Studentlitteratur.

Ekman, M. (2016). *Mellan auktoritet och autonomi: Medieanvändning, föräldramedling och konflikter i familjelivet*. Stockholm: Statens medieråd.

Espelage, D., & Hong, J. (2017). Cyberbullying Prevention and Intervention Efforts: Current Knowledge and Future Directions. *Canadian Journal of Psychiatry*, 62(6), 374–380. <https://doi.org/10.1177/0706743716684793>

Evertsson, M. (2016). Kön. I C. Edling & F. Liljros (Red.), *Ett delat samhälle: makt, intersektionalitet och social skiktning* (s. 50–74). Liber.

Friends (2017). *Friends nätrapport*.
<https://www.askersund.se/download/18.502e76fc1610bfc9c8cce0a1/1516883430867/Friends-natrapport-2017-webb.pdf>.

Frisé, A., & Berne, S. (2016). *Nätmobbing, handbok för skolan*. Stockholm: Natur & Kultur.

Hakvoort, I. (2020). Skolans uppdrag och konflikthantering. I I. Hakvoort & B. Friberg (Red.), *Konflikthantering i professionellt lärarskap* (s. 23–62). Gleerups Utbildning AB.

Hinduja, S., & Patchin, J. (2010). Bullying, Cyberbullying, and Suicide. *Archives of Suicide Research*, 14(3), 206–221. <https://doi.org/10.1080/13811118.2010.494133>

Hinduja, S., & Patchin, J. (2008). Cyberbullying: An Exploratory Analysis of Factors Related to Offending and Victimization. *Deviant Behavior*, 29(2), 129–156.
<https://doi.org/10.1080/01639620701457816>

Hjalmarsson, M., & Odenbring, Y. (2021). Peer Victimization among Pupils in Leisure-Time Centres: Teachers' Reflections on Their Professional Work. *Early Years*, 2021, 1–13.
<https://doi.org/10.1080/09575146.2021.1905615>

Holmberg, L. (2020). *Perspektiv i fritidshem*. Stockholm: Natur & Kultur. Studentlitteratur.

Johansson, S. (2015). Validitet Och Lärares Bedömningar. *Pedagogisk Forskning I Sverige*, 20(1–2), 33–53.
<https://open.lnu.se/index.php/PFS/issue/view/127>

Kernell, L. (2010). *Att finna balans: en bok om undervisningsyrket*. (2 uppl.) Lund: Studentlitteratur.

Lilja, A. (2013) *Förtroendefulla relationer mellan lärare och elev*. Akademisk avhandling.

Martinez, C. (2020). Imagine the Person in Front of You: How Teachers Promote Responsible Online Communication in Swedish Leisure-Time Centers. *Scandinavian journal of educational research*, 65(6), 899–913.
<https://doi-org.ezproxy.ub.gu.se/10.1080/00313831.2020.1788140>

Medierådet. (2005). *Ungar & Medier: Fakta om barns och ungas användning och upplevelser av medier*. Stockholm: Medierådet.
<https://www.statensmedierad.se/download/18.1be75b221764d8539d25cfd/1608044350448/Ungar-och-Medier-2005.pdf>.

Melander, J. (2019). *Trygghet och studiero - En skola fri från kränkningar*. Stockholm.

Nilholm, C. (2007). *Perspektiv på specialpedagogik*. Lund: Studentlitteratur.

Peterson, L. (2014). Vikten av ett kritiskt granskande förhållningssätt. I A. Lantz-Andersson & R. Säljö (Red.), *Lärare i den uppkopplade skolan* (s. 198–224). Gleerups Utbildning AB.

Pihlgren, A. S. (2017). *Fritidshemmet - Fritidslärares uppdrag på fritidshemmet och i skolan*. Lund: Studentlitteratur.

Plowman, L., & McPake, J. (2013). Seven Myths About Young Children and Technology. *Childhood Education*, 89(1), 27–33.
<https://doi-org.ezproxy.ub.gu.se/10.1080/00094056.2013.757490>

SFS 2006:67. *Skollagen*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.

SFS 2010:800. *Skollagen*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.

Skolverket. (2006). *Allmänna råd och kommentarer; För arbetet med att främja likabehandling och för att motverka diskriminering och annan kränkande behandling*. Stockholm: Skolverket. <https://www.skolverket.se/download/18.6bfaca41169863e6a655db6/1553959200572/pdf1646.pdf>.

Skolverket. (2014). *Arbetet mot diskriminering och kränkande behandling*. Stockholm: Skolverket. <https://kvutis.se/wp-content/uploads/2014/08/pdf2798.pdf>.

Skolverket. (2022). *Fritidshemmets samverkan med hem och vårdnadshavare*. Stockholm: Skolverket. <https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/stod-i-arbetet/koll-pa-samverkan-med-hem-och-varnads-havare/fritidshemmets-samverkan-med-hem-och-varnads-havare>.

Skolverket. (2014). *Främja, förebygga, upptäcka och åtgärda. Hur skolan kan arbeta mot trakasserier och kränkningar*. Stockholm: Skolverket. <https://www.skolverket.se/download/18.6bfaca41169863e6a65b4ce/1553965948666/pdf3375.pdf>.

Skolverket. (2022). *Kränkande behandling, mobbning och diskriminering*. Stockholm: Skolverket. <https://www.skolverket.se/regler-och-ansvar/ansvar-i-skolfragor/krankande-behandling-mobbning-och-diskriminering>.

Skolverket. (2021). *Kränkningar och mobbning på internet och sociala medier*. Reviderad 2020 Stockholm: Skolverket. <https://www.skolverket.se/skolutveckling/forskning-och-utvarderingar/forskning/krankningar-och-mobbning-pa-internet-och-sociala-medier>.

Skolverket. (2019). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet*. Reviderad 2019. Stockholm: Skolverket. <https://www.skolverket.se/getFile?file=4206>.

Skolverket. (2011). *Nolltolerans mot diskriminering och kränkande behandling – lagens krav och huvudmannens ansvar*. Stockholm: Skolverket. <https://www.skolverket.se/download/18.6bfaca41169863e6a65931c/1553963709542/pdf2578.pdf>.

Skolverket. (2022) *Värdegrundsarbete viktigt för studiero*. Stockholm: Skolverket. <https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/stod-i-arbetet/koll-pa-studiero/vardegrundsarbete-viktigt-for-studiero>.

Svensson, P. (2015). Teorins roll i kvalitativ forskning. I G. Ahrne & P. Svensson (Red.), *Handbok i kvalitativa metoder* (s. 208–219). Johanneshov: MTM.

Thornberg, R. (2020). *Det sociala livet i skolan: Socialpsykologiska perspektiv*. (3 uppl.) Stockholm: Liber.

Ulfsdotter Eriksson, Y. (2012). *Yrke*. (1 uppl). Liber.

UNICEF (2022) *Cyberbullying: What is it and how to stop it.*
[https://www.unicef.org/end-violence/how-to-stop-cyberbullying.](https://www.unicef.org/end-violence/how-to-stop-cyberbullying)

UNICEF Sverige. (2018). *Barnkonventionen är vårt uppdrag.* Stockholm.
[https://unicef.se/barnkonventionen.](https://unicef.se/barnkonventionen)

Vetenskapsrådet. (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning.* Stockholm: Vetenskapsrådet.
[https://www.vr.se/download/18.68c009f71769c7698a41df/1610103120390/Forskningsetiska_principer_VR_2002.pdf.](https://www.vr.se/download/18.68c009f71769c7698a41df/1610103120390/Forskningsetiska_principer_VR_2002.pdf)

12 Bilagor

12.1 Bilaga 1

Hej!

Vi är tre studenter som studerar till grundlärarprogrammet med inriktning mot arbete i fritidshemmet på Göteborgs universitet. Vi håller på att skriva vårt examensarbete och undrar om personalen på er skola kan tänka sig delta i vår enkätundersökning. Det handlar om en enkät som innehåller 10 frågor och som handlar om kränkande behandlingar via internet.

Här är länken till enkätundersökningen:

https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSegrr3lE73MXts0iCZFoTxbeIiYXdoG-SASzchJ7ZwS8vfzvg/viewform?usp=sf_link

Ytterligare skulle vi vilja fråga om det är någon på er skola som kan tänka sig ställa upp på en intervju angående kränkningar via internet. Vi efterfrågar en fritidslärare.

All information kommer att transkriberas utefter anonymitet, både skolan och personalen kommer att förbli anonyma. Vi hoppas att vi kan ta del av er skola i vår studie, tack! :)

Mvh

12.2 Bilaga 2

Enkätfrågorna:

1 Kön

- Man
- Kvinna
- Annat

2 Är du utbildad

- JA
- Nej

3 Om JA, vilka av dessa svar passar dig?

- Högskola/Universitet
- Folkhögskola/Yrkesutbildning
- Komvux
- Har ingen utbildning

4 Har du tidigare erfarenhet av att arbeta inom en skolverksamhet? *

5 Hur länge har du jobbat inom skolans värld?

- 0-1 år
- 1-5 år
- 5+ år
- Övrigt:

6 Hur ofta under de 2 senaste åren har du stött på en elev som har blivit utsatt för kränkande behandling via nätet?

- Aldrig
- Sällan (1 till 2 gånger per år)
- Ibland (1 till 2 gånger i månaden)
- Ofta (1 till 2 gånger per vecka)
- Varje dag

7 Om din skola upptäcker att en elev har blivit utsatt för kränkande behandling via nätet, hur handskas ni med problemet?

- Skolan ska utgå från en nolltoleranspolicy mot kränkande behandlingar
- Läraren har en enskild diskussion med de iblandade och följer sedan upp det genom dokumentation.
- Föräldrarna blandas in och har ett möte med läraren som upptäckt händelsen eller rektorn på skolan
- Det finns inga fasta riktlinjer om denna incident, så lärarna får lösa problemet på egen hand
- Övrigt:

8 vilka strategier anser du behöva använda för att motverka och hantera kränkande behandlingar vi nätet på din skola?

- Med hjälp av pedagogisk undervisning i verksamheten och klassrummet där kränkande behandlingar lyfts upp, genom att använda sig av t.ex. rollspel, filmer, workshop.
- Fritidspedagoger och lärare behöver en utbildning om hur man handskas med kränkande behandlingar
- Elever behöver en utbildning om konflikthantering
- Samtal mellan skolkuratorn och elever
- Mer fokus på det känslomässiga och sociala inlärning
- Ökad stöd i skolan och fritidshemmet
- Skolan behöver bli bättre på att finna strategier för att motverka fenomenet

9 Hur skulle skolan kunna arbeta för att skapa en större gemenskap bland eleverna och på så sätt förhoppningsvis kunna motverka att kränkande behandlingar sker? (Välj två alternativ en som ni skulle vilja inleda ett arbete med och en som ni i första hand skulle vilja att arbeta med. Förklaringar i övrigt hade uppskattats enormt).

- Filmer, berättelser, rollspel kan användas för att illustrera fenomenet och göra eleverna mer införstådda på hur det kan se ut.
- Lärarna kan gå kurser kring vilka tillvägagångssätt man kan ha för att förebygga, identifiera och hantera olika typer av kränkande behandlingar.
- Föräldrarna blandas in och tillsammans med lärarna skapar en antimobbings strategi i skolan som sedan kan följas upp i hemmet.
- En läroplan som möjliggör avsatt tid för utbildning kring kränkningar och inkludering

10 Vilka strategier upplever du att skolan använder sig utav för att hantera kränkande behandlingar på internet?

- Special undervisning inom nätsäkerhet: Undervisningen ska bygga på att minska samt hantera identiteter på nätet. Undervisningen ska även lyfta publicering av personliga uppgifter samt illustrera etiskt fel beteende på sociala medier, internet etc...
- Ett ökad inflytande för föräldrar, genom information och samtal i skolan om vilka för och nackdelar internet och sociala medier har för barns relationer i skola/fritidshem
- Strategier där man hanterar elever som utsatts för nätmobbning, där man går igenom och pratar om problem för att sedan hitta en lösning
- Det hanteras tyvärr inga åtgärden i min skola för att förhindra nätmobbning

12.3 Bilaga 3

Inledande frågor: Berätta lite om dig själv.

Vad har du för roll i skolan?

Vilka årskurser jobbar du med?

Hur läge har du jobbat inom skolvärden?

Huvudfrågor:

- Hur ser du på kränkande behandling över internet?
- Hur arbetar fritidshemmet för att motverka att kränkande behandlingar via nätet sker? Följer ni någon speciell mall (huvudmannen ansvarar att skolan har en specifik arbetsinsats för att motverka kränkande handlingar) eller går ni bara på känsla.
- Hur kan digitala verktyg/digitala spel påverka eleverna på fritidshemmet?
- Vet du om hur kränkningar via internet kan se ut?